

เวทีจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพ

“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

mukm

กองพัฒนาคุณภาพ
กรกฎาคม 2553
กพค. 53-212-49

เวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

**“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อ
ปัญญาของแผ่นดิน”**

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุม 4224 ชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนคต

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

สารบัญ

หน้า

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์	1
โดย : ศาสตราจารย์ นพ.ประสิทธิ์ วัฒนาภา รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ	
คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชนกับความเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land)	3
โดย : ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหิดลประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ	
ประสบการณ์ “การขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชนสู่การสร้างองค์ความรู้และ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย”	
• ประสบการณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาอาหารและโภชนาการโดย เห็นการเผยแพร่สื่อสารและการพัฒนาพฤติกรรม	9
โดย : อาจารย์ ดร.สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ สถาบันโภชนาการ	
• โครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมี ส่วนร่วมในภาคตะวันตก	13
โดย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิพงษ์ ดิลกวิช คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์	
• การสังเคราะห์และการจัดการความรู้โครงการวิจัยระยะยาว : โครงการกาญจนบุรี	18
โดย : รองศาสตราจารย์เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกซ์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม	
• งานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ : ฟื้นฟูภาษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น	22
โดย : ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย	
ทิศทางงานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน	27
โดย : อธิการบดี	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

นำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญหาของแผ่นดิน	29
โดย : ■ รองศาสตราจารย์ดวงพร คำณูวัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย ■ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	
ผลการระดมความคิดเห็นจัดทำ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อ ปัญหาของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล	35
สรุปผลเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพและปิดเวที	41
โดย : อาจารย์ นพ.สมเกียรติ วสุวิมลกุล ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ	
สรุปผลการประเมินเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ	43
ภาคผนวก	
❖ โครงการเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อ ปัญหาของแผ่นดิน”	51
❖ กำหนดการเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชน เพื่อปัญหาของแผ่นดิน”	53
❖ รายนามผู้เข้าร่วมเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัย ชุมชนเพื่อปัญหาของแผ่นดิน”	55
❖ แบบประเมินผลเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัย ชุมชนเพื่อปัญหาของแผ่นดิน”	64
❖ ภาพกิจกรรม	66

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์

โดย ศาสตราจารย์ นพ.ประสิทธิ์ วัฒนาภา
รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ

กราบเรียน ท่านศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ท่านอธิการบดี ท่านวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้บริหาร และท่านผู้เข้าร่วมเวทีฯ ทุกท่าน

ผมรู้สึกเป็นเกียรติและยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสต้อนรับผู้เข้าร่วมเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพทุกท่านในวันนี้ สืบเนื่องจากมหาวิทยาลัยได้มีการจัดเวทีเสวนาเพื่อพัฒนาศาสตร์ชุมชนนักปฏิบัติ ด้านการวิจัยชุมชน “บทเรียนและการพัฒนาการวิจัยชุมชน” ทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีบุคลากรอยู่เป็นจำนวนมากที่มีการดำเนินการและสนใจงานวิจัยด้านชุมชน ประกอบกับมหาวิทยาลัยมีคตินโยบายคุณภาพที่กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายหรือชุมชนนักปฏิบัติทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศและสร้างสรรค์นวัตกรรม การส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนงานพัฒนาระบบการบริหารงานประจำสัปดาห์วิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมทั้งการที่มหาวิทยาลัยมีพันธกิจที่จะมุ่งไปสู่การเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land) มหาวิทยาลัยจึงให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ประกอบกับส่วนงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานวิจัยชุมชนซึ่งสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนอยู่เป็นจำนวนมาก และเพื่อให้งานด้านนี้มีการบริหารจัดการให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สู่สังคมที่กว้างขวางและขยายตัวมากขึ้น มหาวิทยาลัยจึงเห็นความจำเป็นของการสนับสนุนให้เกิดการรวมพลังในการทำงานของชุมชนนักปฏิบัติด้านการวิจัยชุมชน โดยจะจัดเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ ในหัวข้อ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน” โดยได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี กรรมการสภามหาวิทยาลัยประเภทยุทธศาสตร์ เป็นผู้บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ “คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชนกับความเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land) และหลังจากนั้นทุกท่านจะได้รับฟังการนำเสนอประสบการณ์ “การขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชนสู่การสร้างองค์ความรู้และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย” ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 5 ส่วนงาน คือ สถาบันโภชนาการ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน และก่อนปิดท้ายรายการช่วงเช้าทุกท่านจะได้รับฟังการเสนอข้อคิดเห็น “ทิศทางงานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน” จากท่านอธิการบดี สำหรับในช่วงบ่ายจะเป็นการนำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน โดย รองศาสตราจารย์ดวงพร คำคุณวัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย และผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หลังจากนั้นจะเป็นการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นจัดทำ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควร ขอเรียนเชิญทุกท่านเข้าสู่กระบวนการของเวทีจัดการความรู้ฯ ซึ่งมั่นใจว่าทุกท่านจะมีแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดพลังความร่วมมือ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีร่วมกันต่อไป และขอให้ทุกท่านมีความสุข ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ตลอดช่วงการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ขอขอบคุณครับ

คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชนกับความเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land)

โดย ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี
กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหิดลประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียนท่านอธิการบดี ท่านรองอธิการบดี ท่านคณาจารย์ นักวิจัย และท่านผู้เข้าร่วมเวทีฯ ทุกท่าน การที่มหาวิทยาลัยมหิดลมีอุดมการณ์ที่จะเป็นปัญญาของแผ่นดินนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้ามหาวิทยาลัยจะเป็นปัญญาของแผ่นดิน เราต้องไม่ปล่อยให้วิกฤตการณ์ ระบบการศึกษาในปัจจุบันมีมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ซึ่งเราอาจจะไม่ได้คำนึงถึงอะไรมาก เพราะความคุ้นเคยกับระบบนี้มาตลอด แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นระบบที่มีปัญหามาก เนื่องจากเป็นระบบที่นำเอา “วิชา” เป็นตัวตั้ง ซึ่งแม้ว่า “วิชา” จะเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ไม่ควรนำไปเป็นตัวตั้ง เพราะวิชาเป็นแค่เครื่องมืออย่างหนึ่งเท่านั้น จากระบบการศึกษาที่ใช้กันมาแต่เดิมนั้น เคยมีผู้ให้ความเห็นว่า จะทำให้คนไทยขาดจากรากเหง้าของตัวเอง ซึ่งปัจจุบันไม่รู้ว่ารากเหง้าคืออะไร เพราะระยะเวลาผ่านมาเป็นร้อยปีแล้ว

คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชน
กับความเป็นปัญญาของแผ่นดิน

Wisdom of the Land

ประเวศ วะสี

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓

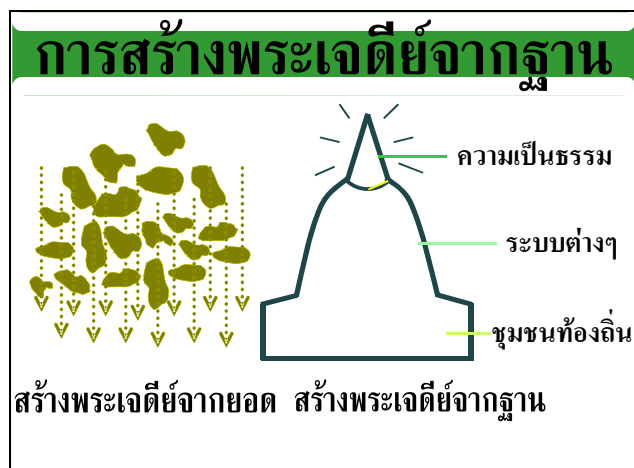
ด้วยการที่มหาวิทยาลัยมหิดลมุ่งมั่นจะเป็นปัญญาของแผ่นดิน มีความสำคัญมาก ดังนั้นท่านทั้งหลายที่มาในวันนี้ มีความต้องการจะมาแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของวิจัยชุมชน สำหรับการวิจัยชุมชนเกิดขึ้นมาหลายสิบปีแล้ว ซึ่งอยากจะฝากให้ทุกคนช่วยกันแก้ปัญหาจากวิธีการเก่าที่นักวิจัยเข้าไปทำการวิจัยในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ เขียนลงในกระดาษพบว่าบางกระบวนการในการทำวิจัยชุมชนทำให้เกิดปัญหาขึ้น ดังนั้นท่านทั้งหลายควรเลิกทำวิธีการเดิมๆ

แล้วหันมามองภาพใหญ่ เพราะมหาวิทยาลัยจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ “พ้นวิกฤตอย่างที่ไม่วิกฤตได้” ถ้ามาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นของมหาวิทยาลัย โดยเราแยกเป็นคณะ สาขาวิชา ภาควิชา แต่ละกลุ่ม ที่มีการทำวิจัยก็จะทำในระดับย่อยของตน ดังนั้นจะมองไม่เห็นภาพรวม ว่าเป็นอย่างไรและเมื่อต่อกันแล้วจะเป็นรูปอะไร เพราะเราอยู่ที่ส่วนย่อย และถ้ามองในภาพรวม จะมีคุณสมบัติที่ไม่เหมือนกับการนำส่วนย่อยมารวมกันเป็นส่วนใหญ่ เหมือนกับเซลล์ซึ่งเป็นส่วนย่อย เมื่อรวมตัวกันเป็นตับหรือหัวใจ ซึ่งหัวใจมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกับเซลล์หลายๆ เซลล์ แล้วมารวมกัน ดังนั้นคำว่าส่วนรวม จะมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ถ้าการที่เราดูแต่ในส่วนย่อย เราก็คงไม่รู้ว่าจะส่วนรวมนั้นจะมีคุณสมบัติได้อีกผมจึงขอเสนอให้เห็นมุมมองว่าเรามีเครื่องมือมาก แต่เราขาดการมองเชิงระบบและโครงสร้าง และขาดการออกแบบการทำงาน ดังนั้นการที่เรามีเครื่องมือ เช่น การมีค้อน แล้วทำการตอกไปเรื่อยๆ แต่ไม่รู้จะให้เป็นรูปอะไร ทำให้เห็นว่าถึงแม้จะมีเครื่องมือเยอะ แต่เรายังออกแบบไม่ได้ เพราะไม่ได้มองในเชิงระบบและโครงสร้าง ซึ่งการมองเชิงระบบและโครงสร้าง มีตัวอย่างให้เห็นชัดเจนนั่น คือ การสร้างพระเจดีย์นั้น ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดที่สร้างจากยอด เพราะจะทำให้พังได้ เนื่องจากไม่มีฐาน และด้วยการพัฒนาทุกอย่างจากยอด และกระจายไปยังฐาน จึงเป็น

ที่มาของปัญหาช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย ความไม่เป็นธรรม จนนำไปสู่ความขัดแย้งด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จะเน้นแต่การพัฒนาการศึกษาระดับสูง จนละเลยชุมชน ท้องถิ่น

2. ด้านประชาธิปไตย ปัญหาที่พบส่วนใหญ่มาจากนักการเมืองที่แย่งชิงอำนาจกัน นำไปสู่ความรุนแรงจนเกิดสงคราม ซึ่งการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ถ้าพัฒนาที่ระดับล่างโดยไม่มีฐานจะไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา จากเดิมนั้น ชื่อประเทศมีแต่คำว่า อเมริกา ต่อมาเมื่อมีความคิดที่จะพัฒนาจากท้องถิ่น จึงได้ตั้งชื่อเป็น United State of America เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศอเมริกาเกิดจากท้องถิ่นที่รวมตัวกัน

จากรูปการสร้างพระเจดีย์ ถ้าสร้างพระเจดีย์จากยอดจะทำให้ทุกอย่างพังลง เพราะไม่มีฐานรองรับ ส่วนการสร้างพระเจดีย์จากฐานเป็นการสร้างพระเจดีย์แห่งการพัฒนา ซึ่งฐานพระเจดีย์คือชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นถ้าชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง จะทำให้รองรับองค์พระเจดีย์ให้มั่นคงได้ ส่วนตัวองค์พระเจดีย์คือระบบต่างๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งก็จะเชื่อมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเกื้อกูลกัน และด้านบนนั้นคือความเป็นธรรม ซึ่งเป็น

เรื่องสำคัญสำหรับมนุษย์ ในหนังสือ Scientific American ได้มีงานวิจัยชื่อ The Ethical dog แปลว่าหมาที่มีจริยธรรม เป็นการถ่ายวิดีโอเพื่อดูพฤติกรรมของหมาป่า พบว่าการอยู่ร่วมกันทำให้มีโอกาสรอดชีวิตมากกว่าอยู่ตัวเดียว และตัวที่แข็งแรงกว่าเวลาเล่นกันต้องแกล้งแพ้เพื่อให้ตัวที่อ่อนแอกว่าได้ชนะบ้าง เพราะชนะทุกครั้งไปไม่สนุกและอยู่ร่วมกันไม่ได้นี่คือจริยธรรมของหมาป่า ความเป็นธรรมก็สำคัญ ประเทศไทยขาดความเป็นธรรมทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย สังคม สุขภาพ เมื่อประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา ผมได้คุยกับอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเสนอให้ทำวิจัยเรื่องความเป็นธรรม โดยผมจะหาทุนและผู้ช่วยงานวิจัยให้ แต่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่ทำ ในขณะเดียวกันสถาบันวิจัยสังคมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาปรึกษาการทำวิจัยเรื่องความเป็นธรรม โดยพบกับสื่อมวลชนเดือนละครั้งและนำข้อมูลเรื่องความเป็นธรรมมาวิเคราะห์ ที่ประเทศนอร์เวย์คนจนกับคนรวยมีช่องว่างระหว่างกันสี่เท่า และไม่ต้องการให้ห่างกันมากกว่านี้ เพราะจะเพิ่มอัตราอาชญากรรม ประเทศนอร์เวย์จึงได้หาตัวเลขความสัมพันธ์ระหว่างช่องว่างกับอาชญากรรมและยินดีเสียภาษีมากขึ้นในการรักษาช่องว่างเอาไว้ เพื่อไม่ให้เกิดอาชญากรรมมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานพระเจดีย์ ระบบต่างๆ ต้องเชื่อมกับฐานอย่างเกื้อกูลกัน ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ได้เชื่อมโยงกันเฉพาะเศรษฐกิจมหภาคแต่ไปเชื่อมโยงกับต่างประเทศ เมื่อเศรษฐกิจต่างประเทศผันผวนก็จะส่งผลกระทบกับประเทศไทย แต่ถ้าระบบเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับฐานจะมีความมั่นคงมาก เพราะฉะนั้น ต้องดูในรูปเชิงระบบและโครงสร้าง สิ่งใดที่ไม่บูรณาการและเกิดดุลยภาพ สิ่งนั้นจะเกิดวิกฤตเสมอ สิ่งใดที่แยกส่วนก็จะวิกฤตต้องมีการบูรณาการเข้าด้วยกันจึงจะเกิดดุลยภาพได้ ถ้าเราต้องการเห็นภาพของมหาวิทยาลัยต่อชุมชนนั้น โจทย์แรกคือมหาวิทยาลัยจะอย่างไรเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น และทำให้ระบบเชื่อมโยงกันและคำนึงถึงความเป็นธรรม แผ่นดินก็จะมีพลัง

การพัฒนาอย่างบูรณาการองเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง

จังหวัด	๗๖	๐๐
อำเภอ	๗๖๐	๐๐๐๐
ตำบล	๗,๖๐๐	๐๐๐๐๐๐๐๐
หมู่บ้าน	๗๖,๐๐๐	๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

อย่างแยกส่วน ไม่ได้นำชีวิตและการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง การศึกษาที่เป็นอยู่ของสังคมไทยคือการศึกษาแยกส่วนจากชีวิตการเป็นอยู่

ตัวอย่างดี ๆ จากชุมชนท้องถิ่น

๑. ประชาธิปไตยชุมชน (หนองกลางดง)
๒. แผนแม่บทชุมชน (ไม่เรียง)
๓. วิสาหกิจชุมชน (เขาคราม)
๔. เกษตรพอเพียง
๕. กองทุนสัจจะออมทรัพย์ (จะนะ)
๖. กองทุนสุขภาพชุมชน
๗. การผลิตพยาบาลของชุมชน
๘. เด็กเล็กเรียนฟรี กินนมฟรี
๙. ธุรกิจเพื่อชุมชน
๑๐. สภาองค์กรชุมชน

4. สื่อสารกับคนอื่นรู้เรื่อง

5. ได้รับการยอมรับจากคนทั้งหมดโดยอัตโนมัติ

โดยผู้นำจะไปสำรวจชุมชน ในเรื่อง จำนวนคนยากจน ที่ดินทำกิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาป่าไหม้ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำแผนชุมชนแล้วให้คนทั้งหมู่บ้านร่วมกันพิจารณารับรองแผนชุมชน นี่คือประชาธิปไตยทางตรงเพราะชุมชนมีขนาดเล็กและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการโดยนำ 8 เรื่องมาเชื่อมโยงกัน คือ 1) เศรษฐกิจ 2) จิตใจ ความรุนแรงลดลง 3) สังคม ครอบครัวแข็งแรงขึ้น ความสามัคคีในชุมชนเพิ่มมากขึ้น การค้ายาเสพติดลดลง 4) วัฒนธรรม 5) สิ่งแวดล้อม 6) สุขภาพ 7) การศึกษา 8) ประชาธิปไตย เป็นมรดก 8 ของการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยนำทุกอย่างเชื่อมโยงเป็นกระบวนการเดียวกัน ซึ่งถ้าแยกส่วนไปจะเกิดความสำเร็จได้ยาก

๓. เขาคราม จ.กระบี่ ชาวบ้านวิเคราะห์ วิจัยว่า ทั้งปีเราเสียค่าน้ำเปล่าเท่าไร และไปรวบรวมตัวเลขทั้งปีว่าเสียค่าใช้จ่ายน้ำเปล่า 700,000 บาท ซึ่งถ้าทำเองใช้ทุนประมาณ 100,000 บาท ที่เหลือ 600,000 บาท เป็นกำไร ค่าขนมเด็กทั้งประเทศปีละ 170,000 ล้านบาท/ปี และทำให้เด็กมีปัญหาเรื่องสุขภาพ จึงมอ ย้อนกลับไปที่วัฒนธรรมที่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายทำขนมให้กิน ซึ่งทำให้มีปัญหาเรื่องสุขภาพน้อยลงและ ประหยัด เมื่อทราบข้อมูลตัวเลขเหล่านี้แล้วก็จะเกิดจิตสำนึก ถ้าแยกย่อยเราไม่เห็นภาพรวม และมีคำถาม ต่อมาว่า เราเป็นหนี้เท่าไร เป็นหนี้ใครแล้วทำไมจึงเป็นหนี้ เมื่อมีการวิเคราะห์ตรงนี้ทำให้ชาวบ้านเห็นว การที่ทำอาชีพเพียงอย่างเดียวจะขาดทุนและเป็นหนี้ ปัจจุบันเกษตรกรจะปลูกพืชชนิดเดียวซึ่งเป็นแบบ จักรวัตนิยมภายในประเทศ ทำให้ชาวนาที่ปลูกข้าวอย่างเดียวล้มละลายเป็นหนี้ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ และเป็นหนี้ ที่ไม่มีทางใช้คืน ทุกวันนี้ดอกเบี้ยนอกระบบรุนแรงมาก ชาวบ้านต้องขายของหมดทุกอย่างเพราะ

ประเทศไทยมี 76 จังหวัด และมีมหาวิทยาลัย ร้อยกว่าแห่ง จึงเป็นไปได้ ที่ 1 มหาวิทยาลัยทำ 1 จังหวัด ซึ่งผมส่งเสริมเรื่องนี้ และมีการคุยกับ รัฐมนตรีการศึกษา เพื่อทำให้เป็นนโยบายการพัฒนา ที่จะเกิดสุขภาวะต้องมีการพัฒนาอย่างบูรณาการ เปรียบเสมือนระบบร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นระบบที่ดี ที่สุด ปอด หัวใจ ตับ ไต สมอง ต้องบูรณาการ เข้าด้วยกัน หากมีการพัฒนาแบบแยกส่วนกัน ก็จะทำให้เป็นมะเร็ง ซึ่งประเทศไทยเรามีการพัฒนา

ตัวอย่าง ๆ ของดีที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ที่หมู่บ้านหนองกลางดง จ. ประจวบคีรีขันธ์ มีกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน มีสภาผู้นำชุมชน และมีสมาชิก 59 คน ทุกหมู่บ้านมีผู้นำเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ผู้นำตามธรรมชาติจะมีคุณสมบัติ ดีกว่าผู้นำที่เป็นทางการ ดังนี้

1. เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม
2. เป็นคนสุจริต
3. มีปัญญา

จำเป็นต้องใช้เงินสด และสมบัติชิ้นสุดท้ายของชาวนาที่ตองขายคือลูกสาว ถูกขายเป็นโสเภณีนับแสนคน ถือว่าเป็นโศกนาฏกรรมของประเทศที่เกิดขึ้น ชุมชนใดที่สามารถวิเคราะห์ และปรับตัวได้จะอยู่ได้อย่างถาวร

ต.ปากคูน จ.นครศรีธรรมราช มีประชาชนประมาณ 35,000 คน มีศูนย์เด็กเล็ก 7 ศูนย์ เรียนฟรีทั้งตำบล มีเด็กเล็กช่วงประถมวัย ปีละประมาณ 700,000 คน 6 ปี มีประมาณ 4,000,000 คน ซึ่งวัยนี้เป็นช่วงสำคัญ มหาวิทยาลัยมหิดลมีสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ซึ่งมีความรู้ในเรื่องเด็กมานาน ว่าเลี้ยงเด็กอย่างไรจึงจะดี จึงควรนำสิ่งที่รู้ทำให้เกิดประโยชน์กับคนทั้งประเทศอย่างเป็นรูปธรรม เด็ก และหญิงตั้งครรภ์ใน ต.ปากคูน ดื่มนมฟรีทุกวัน เพราะถ้าเด็กเกิดมาน้ำหนักต่ำว่าเกณฑ์ ใน 40 ปีจากนี้ไป จะเป็นโรคหัวใจ มะเร็ง และโรคต่างๆ เมื่อเราทราบอย่างนี้จึงต้องป้องกัน โดยดูแลเรื่องโภชนาการของแม่ ถ้าทำงานแบบแยกส่วน คือใครที่ทำเรื่องสุขภาพ ทำเรื่องโภชนาการก็ทำไป ก็ไม่มีนมฟรีให้หญิงตั้งครรภ์ และเด็กเล็ก ทุกสิ่งต้องพัฒนาอย่างบูรณาการด้วยกัน และตำบลนี้มีคนพิการทั้งหมด 383 คน จึงจัดอาสาสมัครดูแลทุกคน ซึ่งเรื่องนี้มหาวิทยาลัยมหิดลจะสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าไปช่วยได้ เพราะอาสาสมัครที่จะเข้าไปดูแลต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยจะเป็นส่วนเข้าไปเชื่อมโยงให้เขามีความรู้และสามารถดูแลคนพิการได้ดีขึ้น ทุก อบต. มีการสำรวจจำนวนผู้ถูกทอดทิ้ง เช่น คนชรา คนจน คนพิการ เด็กกำพร้า ซึ่งสามารถจัดอาสาสมัครดูแลได้หมดทั้งประเทศ ทำให้เป็นชุมชนไม่ทอดทิ้งกัน ซึ่งออกมาเป็นนโยบายรัฐบาล สามารถดูแลกันได้หมดทั้งประเทศ และถ้ามหาวิทยาลัยเข้าไปทำ 1 จังหวัด 1 มหาวิทยาลัย ก็จะทำให้สามารถดูแลได้หมดทั้งประเทศ เรื่องหนึ่งที่ประเทศไทยเกิดวิกฤติคือประเทศไทยอยู่ในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์และมีภัยธรรมชาติน้อย เราจึงไม่มีวัฒนธรรมเรียนรู้ เชื้อชาติทางปัญญาตามสภาพสิ่งแวดล้อม แต่สมัยใหม่นี้สังคมมีความสลับซับซ้อนมาก ถ้าไม่มีวัฒนธรรม

การเรียนรู้จะไม่รอด เพราะฉะนั้น ต่อไปต้องปรับสังคมจากสังคมใช้อำนาจไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารประเทศให้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และในอนาคตกองทุนนี้จะใหญ่กว่า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ-สสส. โดยจะปรับสังคมทั้งหมดให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ผมแสดงความคิดเห็นว่าทุกๆ ตำบล ควรมีพิพิธภัณฑ์ โดยทำการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ตำบลแล้วมาทำพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด ศูนย์ศิลปะ ศูนย์กีฬา ศูนย์การเรียนรู้พิเศษตลาดชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราควรทำและส่งเสริมให้เกิดขึ้นทุกตำบล

มหาวิทยาลัยกับความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น หนึ่งมหาวิทยาลัยต่อหนึ่งจังหวัด

๑. สัมมาทิสูประชาคมมหาวิทยาลัย	๖. ปฏิรูปการเรียนรู้ในจังหวัด
๒. องค์ความรู้โลกเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น	๗. ผลิตกุศลกรตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น
๓. สํารวจข้อมูลชุมชนท้องถิ่นทั้งจังหวัด-ฐานข้อมูล	๘. สร้างความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างเครือข่ายเซลล์สมองสังคม
๔. อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา ร่วมทำแผนชุมชน	๙. ช่วยชุมชนท้องถิ่นสังเคราะห์ประเด็นนโยบายและสื่อสารประเด็นนโยบาย
๕. วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม	๑๐. ประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาในจังหวัด เพื่อการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

เรื่องมหาวิทยาลัยกับความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น หนึ่งมหาวิทยาลัยต่อ 1 จังหวัด นำพื้นที่เป็นตัวตั้ง มหาวิทยาลัยมหิดลก็เลือกจะทำกับ จ.นครปฐม หรือ จ.กาญจนบุรี มหาวิทยาลัยทักษิณทำกับ จ.พัทลุง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทำกับ จ.สงขลา มหาวิทยาลัยรังสิตทำกับ จ.ปทุมธานี การที่จะทำตรงนี้ต้องเริ่มต้นจาก

1. การสร้างความเข้าใจ (สัมมาทิสูประชาคม) กับสังคมมหาวิทยาลัย ว่าการพัฒนาต้องนำชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน มหาวิทยาลัยเป็นผู้ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น
2. Review องค์ความรู้เกี่ยวกับโลก หรือชุมชนท้องถิ่น
3. สํารวจข้อมูลชุมชนท้องถิ่นทั้งจังหวัด ว่ามีประชากรเท่าไร มีความเป็นอยู่อย่างไร ทำมาหากินอะไร เศรษฐกิจเป็นอย่างไร แล้วแต่ข้อมูลพื้นฐาน
4. อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา ร่วมทำแผนชุมชน เพื่อเรียนรู้ว่าชุมชนทำอะไร และเรามีความรู้และเทคโนโลยีบางอย่างที่ชาวบ้านในชุมชนไม่มี ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนทำแผนได้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยควรจัดการศึกษาโดยให้เครดิตแก่นักศึกษาทุกคณะ/สถาบัน ที่เลือกเรียนวิชานี้ เพื่อให้นักศึกษาจะได้ไปสัมผัสคนยากจน และเปลี่ยนจิตสำนึกต่างๆ เมื่อมหาวิทยาลัยมีนโยบายตรงนี้แล้วควรสร้างแรงจูงใจเสริมเข้าไป ข้อนี้ถือว่าเป็นข้อสำคัญ ถึงแม้ไม่ได้ทำในข้อ 1-3 ก็ให้เริ่มทำจากข้อนี้ก่อน
5. นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมลงไปใช้ในชุมชน โดยวิเคราะห์ตามความต้องการของชุมชนว่า สามารถนำเทคโนโลยีใดมาช่วยส่งเสริมอาชีพของชุมชนได้ ซึ่งก่อให้เกิดงานวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

จังหวัดจะมีองค์กรท้องถิ่น 3 ประเภท คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ถ้ามหาวิทยาลัยลงไปช่วยให้แต่ละท้องถิ่นทำงานได้ดีขึ้น เช่น สามารถใช้ข้อมูลข่าวสาร งานวิจัย ช่วยให้เข้มแข็งก็เป็นการช่วยสนับสนุนชุมชนได้ดีขึ้น ถ้ามหาวิทยาลัยมหิดลเข้าไปช่วย อบต. อบจ. นครปฐม หรือกาญจนบุรี โดยดูว่าทำงานอย่างไร และนำมาวิเคราะห์ว่าจะทำอย่างไรให้ทำงานได้ดีขึ้น เก่งขึ้น

6. ช่วยสังเคราะห์ประเด็นนโยบายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ในการปฏิบัติจะรู้ว่า มีประเด็นนโยบายอะไรที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ถ้ามหาวิทยาลัยสามารถเข้าไปสังเคราะห์ประเด็นนโยบายของชุมชนได้ ก็จะสามารถพัฒนาชุมชนได้ การสังเคราะห์นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนโยบายสาธารณะกระทบกับทุกองค์กรของสังคม

ข้อเสนอในการสังเคราะห์ประเด็นนโยบายของชุมชน คือ

- 1) ไปร่วมทำแผนกับชุมชน
- 2) วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 3) ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรท้องถิ่น
- 4) สังเคราะห์ประเด็นนโยบาย
- 5) ทำการสื่อสารประเด็นนโยบายเพื่อช่วยในการสื่อสารสู่ชุมชน

ทั้ง 5 ข้อนี้ ช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนอย่างบูรณาการ เมื่อมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำงานให้กับชุมชนในแต่ละจังหวัด แล้วนำมาเปรียบเทียบและเรียนรู้กัน ทุกจังหวัดจะเกิดการพัฒนาขึ้น ในระยะเวลา 5-10 ปี จะเกิดทรัพยากรต่าง ๆ มาก ทำให้ชุมชนระดับท้องถิ่น และระดับตำบลมีการพัฒนอย่างบูรณาการ ก่อให้เกิดสันติสุข และเราสามารถขยายให้ครอบคลุมทั้งประเทศได้ มหาวิทยาลัยมหิดลก็มีกำลังมาก มีอาจารย์ที่เชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มลงไปทำ ผมคิดว่าควรทำเรื่องนี้ให้เป็นเชิงนโยบาย เชิงสถาบัน ตั้งแต่สภามหาวิทยาลัย คณะผู้บริหารทั้งหมดรวมกันขับเคลื่อน และถ้ามหาวิทยาลัยทำงานโดยนำพื้นที่เป็นตัวตั้ง ประเทศไทยจะเปลี่ยน มหาวิทยาลัยจะเปลี่ยน การศึกษาไทยจะเปลี่ยน เกิดจุดเปลี่ยนการศึกษาของประเทศไทย

ประสบการณ์ “การขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชนสู่การสร้างองค์ความรู้และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย”

ประสบการณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาอาหารและโภชนาการ โดยเน้นการเผยแพร่สื่อสารและการพัฒนาพฤติกรรม

โดย อาจารย์ ดร.สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ
สถาบันโภชนาการ

ประสบการณ์การขับเคลื่อน การพัฒนาอาหารและโภชนาการ โดยเน้นการเผยแพร่สื่อสารและการพัฒนาพฤติกรรม

เสนอต่อ

เวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
วันที่ 31 พฤษภาคม 2553

สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ สถาบันโภชนาการ

ช่วงที่ 1
พ.ศ. 2522-2530

แสวงหาความรู้เพื่อลดปัญหาโภชนาการขาดในแม่และเด็ก
โครงการศึกษาบทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศึกษาแนวทางการให้โภชนศึกษาในชุมชน เพื่อเสริมการดำเนินงานของสื่อบุคคลในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครื่องบันทึกเสียงมีผลต่อการให้ความรู้ และปรับทัศนคติทางโภชนาการในทิศทางที่พึงประสงค์
โครงการให้โภชนศึกษาโดยสื่อวิทยุ และสื่อวิดีโอ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการให้อาหารเสริมเด็กในชนบท
โครงการทดลองเพื่อเปรียบเทียบวิธีการใช้สื่อวิดีโอเคลื่อนที่และวิทยุใน 48 หมู่บ้านของจังหวัดศรีสะเกษและอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สื่อวิดีโอเป็นสื่อที่เคลื่อนไหวและเห็นได้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมมากกว่าสื่อวิทยุ

ช่วงที่ 2
พ.ศ. 2531-2534

มุ่งเป้าการเปลี่ยนแปลงปัญหาจุลโภชนาการในแม่และเด็ก

โครงการส่งเสริมการบริโภคอาหารที่วิตามินเอสูง
โดยใช้หลักการตลาด เชิงสังคม (Social Marketing)
เป็นโครงการวิจัยเพื่อหารูปแบบในการส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีวิตามินเอสูงและไขมันในกลุ่มแม่และเด็กในอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
กิจกรรมหลักในการดำเนินงาน

- การสร้างสิ่งแวดล้อมของข้อมูลข่าวสารทางโภชนาการ
- กิจกรรมที่เป็นรูปธรรมโดยเน้นผักตำลึง
- การสร้างกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และชุมชน

ที่ผ่านมางานวิจัยของเราที่ได้รับการรางวัลวิจัยของมหาวิทยาลัย มหิดล ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศพอสมควร และได้รับรางวัลสาธารณสุขแห่งชาติ แต่สภาวิจัยแห่งชาติ ได้ส่งจดหมายมาบอกว่างานวิจัยชิ้นนี้ไม่ใช่งานวิจัย แต่ที่จะมาพูดวันนี้เป็นเรื่องของการจัดการความรู้ ต้องพูดจากสิ่งที่เป็นความรู้ฝังลึก ซึ่งขณะนี้ทางเรากำลังดำเนินการจัดการความรู้ทั้งหมดที่ได้จากงานวิจัยของเราที่ผ่านมา โดยนำเฉพาะส่วนที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการด้านการวิจัยชุมชนต่อไป

งานวิจัยในช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2522-2530) เป็นช่วงที่มีความสุข ทุนส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศ ขณะนั้นทั่วโลกพยายามแก้ไขปัญหาเรื่องโภชนาการ เราทำงานง่ายเพราะทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน ดังตัวอย่างงานการสร้างช่องทางสื่อสารระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุขกับชาวบ้าน โครงการแรกมี 6 หมู่บ้าน โครงการหลังมีการออกแบบงานวิจัยอย่างวิทยาศาสตร์ คือ แบ่งเป็นกลุ่ม Control มีดำเนินการทั้งหมด 48 หมู่บ้านซึ่งสิ่งที่เราได้ตั้งแต่โครงการแรกคือ มีเรื่องของคนเข้ามาเกี่ยวข้อง

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่ดำเนินการโดยเกาะติดกับสถานการณ์ของต่างประเทศ เป็นช่วงที่ต่างประเทศสนใจเรื่องจุลโภชนาการ มีการขับเคลื่อนในระดับโลก งานวิจัยของเราเป็นงานที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ทำเต็มพื้นที่ 1 อำเภอและมีพื้นที่ควบคุมอีก 1 อำเภอ ซึ่งจะเริ่มต้นด้วยการใช้สื่อเป็นตัวตั้ง และขณะนี้เป็นการบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะฉะนั้น Social Marketing เป็นเพียงกระบวนการที่ช่วยชาวบ้านในการดำเนินการ ซึ่งเรื่องนี้เราได้รับการยอมรับจากชาวบ้านพอสมควร

ช่วงที่ 3
พ.ศ. 2535-2545

มุ่งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงในชุมชนและการ
พัฒนานโยบาย

โครงการหนูรักผักสีเขียว

ช่วงที่ 4
พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน

มุ่งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงในชุมชนและการพัฒนา
ความเข้มแข็งในชุมชน/การจัดการความรู้

โครงการเด็กกินอ้ม เราเยี่ยมได้ จังหวัดศรีสะเกษ

เป้าหมาย

เด็กศรีสะเกษกินอ้มอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
วิสัยทัศน์

เด็กมีกิน ท้องถิ่นเป็นฐาน ชาวบ้านมีส่วนร่วม รวมทุนจากทุกทาง
สร้างพหุภาคี มีวาระแห่งชาติ

บูรณาการทรัพยากรภายในและ
ภายนอกจังหวัดศรีสะเกษเพื่อ
ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในด้าน
อาหารและโภชนาการ

อาสา*ร่วมใจ*มุ่งมั่น*ยั่งยืน

จากนั้นได้ฟังศาสตราจารย์ประเวศ วะสี
แสดงแนวคิดเรื่องวิจัยชุมชน ว่าให้มุ่งไปที่ชุมชนและ
พัฒนานโยบาย ซึ่งตอนนี้เราต้องเริ่มมารับเงินทุนใน
ประเทศ เมื่อเราสนใจเรื่อง Social marketing เรา
ต้องทำงานกับผู้ที่เก่ง marketing จริง ซึ่งได้ร่วมมือ
กับมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย ช่วงนั้นเราทำงาน
พัฒนานโยบายระดับหนึ่ง สิ่งที่เกิดขึ้นก็เป็นอย่างที่
ศ.ประเวศ ได้กล่าวไว้ การที่เราวิจัยชุมชน โดยเน้น
เรื่องโภชนาการก็จริง แต่การที่ชาวบ้านจะสนใจและ
ทำตามเรานั้นเราต้องทำวิจัยในเชิงบูรณาการ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส.) เป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนเรื่องนี้ทำ
เต็มจังหวัด เปิดพื้นที่ของโครงการ เด็กกินอ้ม
เรายิ้มได้ จังหวัดศรีสะเกษ โครงการนี้มุ่งเป้าไปที่
การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและพัฒนาความเข้มแข็ง
ของชุมชน ในช่วงนี้และประมาณ 2 ปีข้างหน้า
เป็นการจับความรู้ทั้งหมดของชุมชนที่จะแบ่งเป็น
2 ส่วน คือ

1. ด้านการสื่อสารเรื่องสุขภาพและเรื่องการ
พัฒนาอาหารและโภชนาการเด็ก เช่น ใน
จังหวัดศรีสะเกษ เราใช้เรื่องโภชนาการ
และมุ่งเป้าหมายไปที่ระดับจังหวัด ซึ่งทุก
คนมีความเห็นเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็น
เกษตร ศึกษา สาธารณสุข มีผลทำให้เด็ก
ทุกคนกินอ้มอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
2. สร้างพหุภาคี มีวาระแห่งชาติ บูรณาการ
ทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก
เราทำงานโดยมีคนไม่ถึง 10 คน จึงต้อง
อาศัยเครือข่ายเพื่อนนักวิชาการทั้งใน
มหิดลและนอกมหิดล

โครงการ
พัฒนาอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก
และเยาวชนจังหวัดนครปฐม

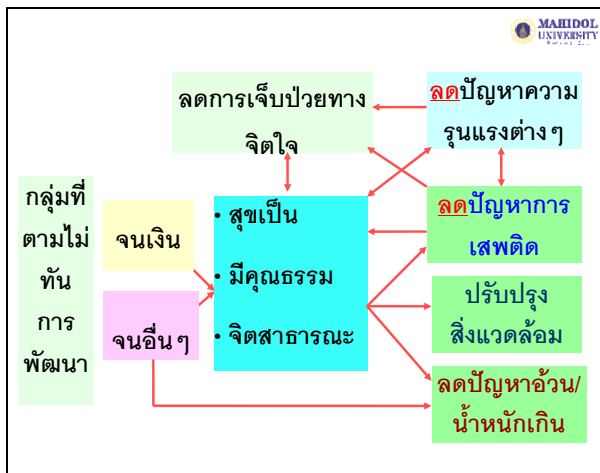
ส่งเสริมการสร้างกลุ่ม
เยาวชนแกนนำ พัฒนา
อาหารและโภชนาการ
ในสถานศึกษาต้นแบบ 60
แห่ง

อบรมนักวิจัยรุ่นจิ๋ว พลังเด็กดูแลตนเอง ดูแลเพื่อน และชุมชน

แต่เรื่องอยู่เป็นนั้นไม่ทราบเลย จึงเริ่มทำเรื่องการอยู่เป็น ซึ่งนับว่าเป็นโครงการยุทธศาสตร์

สิ่งแวดล้อม โรคอ้วน เราต้องเร่งรีบทำให้คนสุขเป็นมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะ

พุทธมณฑล

- ชุมชนสุขภาวะ ?
- ความรู้ ?
- การมีส่วนร่วม ?
- งานวิจัยชุมชนที่เน้น HOW ?
- ข้ามศาสตร์ ? เหนือศาสตร์ ?

จากนั้นมีโครงการร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือโครงการพัฒนาอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม โครงการนี้ 3 ปี ทำ 60 โรงเรียน ในจังหวัดนครปฐม เจ้าภาพคือ กลุ่มประชาคมในพื้นที่นครปฐม โครงการนี้สภาพพัฒนียาบาลจัดการความรู้และสื่อสาร เมื่อทำไปก็พบว่าเรื่องในชุมชนมีเรื่องสำคัญคือว่า การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินเป็นอยู่เป็น เราเองก็อยู่ในสถานศึกษา ก็พบว่าเรื่องการกินเป็น นับว่าเป็นเรื่องยากพอสมควร

ธนาคารโลกดำเนินการจัดการความรู้จากแหล่งที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาเรื่องเด็กขาดสารอาหารทั่วโลก ซึ่งเราก็เป็นแหล่งหนึ่งที่ธนาคารโลกเข้ามาจัดการความรู้เรื่องนี้ และคุณ Richard Hever หนึ่งในทีมงาน เมื่อกลับไปก็มีจิตเมตตาต่อเรา โดยส่งกรอบแนวความคิดกลับมาให้ คือประเทศไทยมีกลุ่มที่ตามไม่ทันในเรื่องของการพัฒนาอยู่พอสมควร ทำให้มีกลุ่มหนึ่งที่จนลง และต่อมาจะมีปัญหาเรื่องจิตใจอย่างมาก นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องภาวะซึมเศร้า ปัญหาสุขภาพ เรื่องความรุนแรง

จึงเป็นที่มาของโครงการ เรามีแนวคิดที่ว่าชุมชนแถบที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหิดลมีความชื่นชมในมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นอย่างมาก เราจึงควรทำให้ชุมชนนี้มียุทธศาสตร์ขึ้นมา โดยเริ่มต้นด้วยการ Review ความรู้ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่โจทย์ต่อไปที่กำลังทำ คือการมีส่วนร่วมที่จะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ อีกส่วนหนึ่งคือ เราจะทำงานวิจัยชุมชนอย่างไร ที่เน้น How ไม่ใช่ What ซึ่งการเน้น How จะเกิดนวัตกรรมโดยทำข้ามศาสตร์ ทูมเท ใช้หัวใจและชีวิตเป็นตัวตั้ง ดิฉันจึงเสนอคำว่า “เหนือศาสตร์” ซึ่งเป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้ต่อไป และในการทำงานเรื่องสุขภาวะ ถือว่าเป็นตัวร่วมที่ดีมาก จากการที่เราทำโครงการวิจัยโภชนาการแล้วทำให้ชาวบ้านได้รับสารอาหารและเจริญเติบโตขึ้นอย่างเป็นปกติ ทำให้ผู้ทำงานเกิดความปิติอย่างมาก นี่คือนั่นที่เราจะได้จากการทำงาน หนังสือของท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ ที่ท่านรวบรวมและพิมพ์หลังสถานการณ์

ความท้าทายที่สำคัญ

- วิสัยทัศน์ร่วม และ การสร้างพื้นฐานที่จำเป็น
- รวมศูนย์ ต่อเนื่อง จนมีผลจริง (Impact)
- ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในบริบทปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
- ทำเยอะ VS ทำที่สำคัญ

เราจะส่งเสริมสังคมที่มีวัฒนธรรมทางปัญญาให้สูงขึ้นกันอย่างไร

บ้านเมือง ซึ่งท่านบอกว่าตอนนี้เราต้องลุกขึ้นมาทำแบบฝึกหัดกันอย่ามัวบ่นอยู่ ซึ่งบางครั้งพวกเราก็ปั่นแบบมี Evidence-Based เท่านั้นเองอีกอย่างปัญหาทางสุขภาพที่น่ากลัวคือ ความป่วยทางปัญญา การเป็นปัญญาของแผ่นดินเราจะทำอย่างไร Richard Heaver ได้กล่าวไว้ว่า คนเราไม่มีความมุ่งมั่นพอที่จะจดจ่อทำงานจนได้ผล ดิ้นงานโดยเน้นเรื่องการสื่อสารและต่อมาก็เน้นเรื่อง Management บ้างแต่ยังจับ Political analysis น้อย แต่งานที่ทำเป็นงานที่ช่วยเด็กขาดสารอาหาร เมื่อถามว่าอะไรคือสิ่งท้าทายงานวิจัยชุมชน เพื่อการเป็นปัญญาของแผ่นดิน ดิฉันคิดว่าเรื่องของวิสัยทัศน์ ซึ่งเราไม่สามารถทำงานโดยไม่มีวิสัยทัศน์ได้ และเป็นอย่างที่ ศ.ประเวศ กล่าว คือ Richard Heaver บอกว่าคุณทำงานเหมือนคนพิการที่ลากขาไป เราทำงานโดยไม่สนใจเรื่องเสริมสร้างพัฒนาการเลย ตามจริงแล้วพุทธมณฑลมีมหิดลและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาทำงานจำนวนมาก ชาวบ้านสอบถามว่า ทำไมเราไม่รวมศูนย์เพื่อทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

อีกอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาและคิดว่าเราควรตีโจทย์ร่วมกัน คือ ความรู้แบบไหนที่จะเป็นประโยชน์กับสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน เราคงต้องอ่อนน้อมถ่อมตนมากๆ และอีกส่วนหนึ่งที่เรากำลังกระตือรือร้นเพราะมีวิกฤติเข้ามา และเรากำลังทำเยอะไปหมด แต่สิ่งที่สำคัญ คือ ทำอย่างไรเพื่อจะเลือกทำเรื่องที่สำคัญ เพราะถ้าเราทำส่วนที่สำคัญจะทำให้เกิดปิติ เกิดกำลังใจทั้งคนที่ทำและคนอื่นๆ ด้วย

โครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วม ในภาคตะวันตก

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช
คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

โครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่
เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภูมิภาคตะวันตก
(โครงการตะวันตกศึกษา)

โครงการ
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาสังคม

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ม.มหิดล
แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญหาของแผ่นดิน”
31 พฤษภาคม 2553

กราบเรียน ศ.ประเวศ อธิการบดีและผู้มีเกียรติทุกท่าน ผมจะมาพูดต่อในงานวิจัยชิ้นหนึ่งหลังจากที่อ.สุทธิลักษณ์ ทำงานวิจัยในปี 2522 หลังจากนั้น 26 ปีผ่านไป เราก็ก่อโครงการวิจัยนี้ขึ้นในปี 2548 โครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภาคตะวันตก ซึ่งมีโครงการย่อยอยู่ 4 โครงการ หนึ่งในนั้นคือ “โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาสังคม” ซึ่งอาจจะแปลกหน่อยแต่เราทำเพื่อพัฒนาสังคมจริงๆ

วิธีการดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนค่อนข้างน่าสนใจโดยมี 4 ยุทธศาสตร์หลัก

1. การพัฒนาเครือข่ายการวิจัยเชิงบูรณาการเชิงพื้นที่
2. การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายส่วนร่วมอยู่มาก
3. นิเทศศาสตร์เพื่อการสื่อสารการเปลี่ยนแปลง ส่วนนี้เราได้รับการเรียนรู้จริงๆ โดยเฉพาะจากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย ช่วยเสริมความรู้ส่วนนี้ให้เกิดความเข้มแข็ง
4. การจัดการความรู้ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติซับซ้อนหลายอย่าง

การดำเนินงานโครงการ

4 ยุทธศาสตร์หลัก :

- 1) การพัฒนาเครือข่ายการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่
- 2) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา
- 3) การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
- 4) การจัดการความรู้

พื้นที่นำร่อง 2 จังหวัด มี 4 ตำบล คือ

- 1) จ.ชัยนาท: ต.บ้านกล้วย และ ต.หันคา
- 2) จ.กาญจนบุรี: ต.บ้านเก่า และ ต.ท่าเสา

พื้นที่ที่ทำการวิจัยมีการคัดกรองหลายรอบมาก ทั้งการทำ Future search ข้อมูลต่างๆ จนสุดท้ายเราได้ว่าพื้นที่ที่เราจะทำวิจัยมี ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง และตำบลหันคา จังหวัดชัยนาท ตำบลบ้านเก่า และตำบลท่าเสา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการดำเนินการเริ่มจากประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมกับเรา ทำงานร่วมกับเราหรือไม่ เราต้องตามค้นหาความสนใจของคนในพื้นที่ เราดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง เราถามใจหทัยจากชุมชนว่าต้องการอะไร และมีการดำเนินการโดยชุมชนเอง โดยทีมวิจัยทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย (Facilitator) ทำให้ได้เรียนรู้ทั้งฝ่ายเขาและเรา ชาวบ้านต้องการทำอะไรและเรียนรู้จากเรา จากนั้นเราก็อ่อยๆ ถอยออกมาให้คำแนะนำห่างๆ จะเห็นว่าการดำเนินการของ 4 โครงการย่อยนี้

มีการจัดการตรงกลางคือ สำนักงานประสานงานกลาง ที่เชื่อมโยง 4 โครงการ ให้มีการเรียนรู้กันและกัน เป็นการจัดการความรู้ตรงกลางให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กันของ 4 โครงการ โดยสำนักงานประสานงานกลาง ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ค่าใช้จ่าย การฝึกอบรมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของสมาชิกทั้ง 4 โครงการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ เพราะฉะนั้น ในส่วน ของสำนักงานกลางตรงนี้ทำงานค่อนข้างจะหนัก

ต้องเรียนรู้ประสบการณ์จาก 4 โครงการย่อยและ 4 โครงการย่อยจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลา โครงการดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขนั้นสถาบันวิจัยประชากรและสังคม เป็นเจ้าภาพรับเรื่องนี้ไป สถาบันวิจัย โภชนาการทำหน้าที่เสริมภาพมนุษย์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียทำเรื่องการสื่อสารเพื่อการ เปลี่ยนแปลงสังคม คณะสิ่งแวดล้อมฯทำเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาสังคม ทั้ง 4 เรื่องนี้เรา ประสานงานและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ทั้ง 4 โครงการนี้เวลาใครไปทำอะไรที่ไหน อย่างไร เรา จะตามไปเรียนรู้ตลอด ไม่ใช่ต่างคนต่างทำงาน เราเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ และช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ กัน และได้ประเด็นที่เด่นชัดดังนี้

1. ในตำบลบ้านกล้วย ชื่อโครงการเป็น สารสนเทศ แต่เราทำเรื่องสุขภาพ เมื่อ พิจารณาปัญหาจากชาวบ้าน พบว่าปัญหา ของชาวบ้าน คือ เรื่องสุขภาพที่เชื่อมโยงกับ ความยากจน เพราะชาวบ้านเสียค่า รักษาพยาบาลและค่ายาที่มากพอสมควร ชาวบ้านมีความเห็นว่าถ้าได้ออกกำลังกายจะ ทำให้โรคภัยไข้เจ็บหายหรือลดลงไป ในเรื่อง เศรษฐกิจครอบครัวไม่ใช่ปัญหาหลัก เพราะ ชาวบ้านมีต้นทุนที่ค่อนข้างดี
2. โครงการของสถาบันวิจัยภาษาฯ ที่ทำที่ตำบล หันคา ชาวบ้านบอกว่าต้องการลดความเสี่ยง เรื่องสุขภาพ เช่น ภาวะหัวใจ เบาหวาน ฯลฯ ที่เป็นปัญหาหลักของพื้นที่ เมื่อมีสุขภาพที่ดี อย่างอื่นก็จะดีขึ้นตาม

จนกระทั่งได้โจทย์ที่ชัดเจนว่าสุขภาพเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับเรา และเราเลือก 1 ตำบล คือ ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.ชัยนาท ที่สะท้อนว่าเราจะแก้ปัญหาสุขภาพของเขาด้วยการออกกำลังกายได้อย่างไร

3. โครงการของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม ตำบลบ้านเก่า ชาวบ้านเห็นว่าเศรษฐกิจเป็น ปัญหาหลัก เพราะมีภาระหนี้สินมาก ใช้จ่าย ฟุ่มเฟือย ทำอย่างไรให้เศรษฐกิจดีขึ้นและ สามารถวิจัยด้วยตัวเองได้ ส่วนปัญหาเรื่อง ครอบครัวและชุมชนเป็นปัญหารองลงมา ถ้าสามารถ แก้ปัญหา เศรษฐกิจ ได้ องค์ประกอบอื่นก็จะดีขึ้น

4. โครงการของสถาบันโภชนาการ ที่ตำบล ท่าเสา ประเด็นหลักของคนในท้องถิ่น คือ ครอบครัวไม่มีความสุขก็อยู่ไม่ได้ เศรษฐกิจ ประเด็นรองลงมา ถ้าครอบครัวเข้มแข็งอย่างอื่นก็จะดีขึ้นด้วย

ซึ่งจะเห็นได้ว่าโจทย์ในแต่ละท้องถิ่นจะไม่เหมือนกัน แต่ละพื้นที่จะทำงานสะท้อนความต้องการของ ชาวบ้านจริงๆ ในส่วนของโครงการเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อพัฒนาสังคม จะแบ่งเป็นปี 1 ดำเนินการเรื่องการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะเรื่องจัดทำฐานข้อมูล ซึ่งทำงานร่วมกับ ภาครัฐ ในระดับจังหวัด และพยายามเชิญชวนชาวบ้าน หรือคนอื่นๆ ที่จะใช้ข้อมูลมามีส่วนร่วมในการคัดกรอง หรือข้อมูลต่างๆ เพื่อสะท้อนว่าเรามีความต้องการอะไร

เริ่มแรกเราค้นหาการอยู่ดีมีสุขทั่วไป จนกระทั่งได้เป็น ปัญหาสุขภาพและตรวจสอบประเด็นนั้นว่าจริงหรือไม่ โดยเรามีการประชุมกับชาวบ้านหลายครั้ง จากนั้น ค้นหาความต้องการเพื่อพัฒนาสุขภาพว่าเป็น อย่างไรบ้าง ผลปรากฏว่าชาวบ้าน ชอบเล่นกีฬา เปตอง ชีจักรยาน แบดมินตัน ฟุตบอล จากนั้น วางแผนงาน และดำเนินกิจกรรมการออกกำลังกาย และมีการตั้งกลุ่มบ้านกล้วย ชุมชนคนแข็งแรง” โดยมี ชมรมจักรยานเป็นแกนนำที่โดดเด่นเพราะมีคนหลายวัย

ที่สามารถออกกำลังกายด้วยวิธีนี้ได้ มีเปตอง ฯลฯ หลังจากเกิดโครงการนี้ประมาณ 1-2 ปี มีการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าทุกหมู่บ้านสมานสามัคคีกันโดยใช้กีฬาเป็นตัวเชื่อมโยงร่วมกัน และเมื่อทุกคนมีสุขภาพที่ดีขึ้น ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายลดลง โดยเฉพาะด้านการรักษาพยาบาล นอกจากนั้น เราได้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการติดตามเรื่องสุขภาพของเขาเอง และมีการถอดบทเรียนเป็นระยะ เพื่อวางกลไก การดำเนินงานอย่างยั่งยืนโดยตัวเองต่อไป หลังจากดำเนินการได้ 1-2 ปี เรามีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสาธารณสุขจังหวัดและสาธารณสุขอำเภอ

กลุ่มภาคีหุ้นส่วนหลัก

1) สาธารณสุขจังหวัด 2) สาธารณสุขอำเภอ 3) สถานีอนามัย 4) อบต. 5) ศูนย์การเรียนรู้ป๋วย อึ๊งภากรณ์ 6) การกีฬาแห่งประเทศไทย จ.ชัยนาท	7) กลุ่มครูและโรงเรียน 8) กลุ่มภิกษุ 9) กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ต.บ้านกล้วย 10) กลุ่มผู้นำชุมชน 11) กลุ่ม อสม. 12) ทีมวิจัย
---	--

แนวคิด ทฤษฎี

อย่างเหนียวแน่น เพราะอยากเป็นตัวหลักในการฟื้นฟูสุขภาพ และสถานีอนามัย ซึ่งเข้ามาช่วยติดตามผล ตั้งแต่ต้นจนจบ มีองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนับสนุนเรื่องการเงินและสิ่งของต่างๆ และมีศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดชัยนาทร่วมสนับสนุนโครงการดังกล่าวด้วย รวมทั้งกลุ่มครู โรงเรียนและภิกษุที่เข้าร่วมโดยการให้สถานที่ และมีกลุ่มชุมชนผลิตภัณฑ์บ้านกล้วย ต้องขอขอบคุณ รศ.ดวงพร คำคุณวัฒน์

ที่ช่วยกระตุ้นทำให้มีการผลิตสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้หรือความหมายต่างๆ และมีกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร ทีมวิจัยท้องถิ่น และทีมวิจัยของเราเอง

ผลการศึกษา

1. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม: **ร่วมคิด ร่วมทำ ให้ข้อมูล อำนวยความสะดวก**
2. เกิดการรวมกลุ่ม **“บ้านกล้วย ชมรมคนแข็งแรง”**
3. เกิดนวัตกรรมใหม่ **“ไดอารี่ สุขภาพ”**
4. เกิดการบูรณาการ: **ทีมวิจัยกับภาคี ทีมวิจัยด้วยกัน**
5. เกิดการพัฒนาบุคลากร: **ภาคี นักวิจัยรุ่นใหม่**

แนวคิด ทฤษฎี

ผลการศึกษา คือ เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ให้ข้อมูล อำนวยความสะดวก เกิดการรวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม (กลุ่มคนบ้านกล้วย ชมรมคนแข็งแรง) และเกิดนวัตกรรมใหม่ คือ ไดอารี่สุขภาพ เพื่อบันทึกสุขภาพในแต่ละวันว่าเป็นอย่างไร และเกิดการบูรณาการทีมวิจัยกับภาคีสุดท้ายเกิดการพัฒนาศักยภาพ เกิดนักวิจัยใหม่ขึ้นซึ่งนักวิจัยสามารถสร้างความมั่นใจว่าสามารถทำวิจัยได้ด้วยตัวเอง

“ออกกำลังกาย” ภายใต้การทำงานของกลุ่มกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ **“บ้านกล้วย ชมรมคนแข็งแรง”**

- ✓ เกิดการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมออกกำลังกาย ส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ จากคนในชุมชนมากขึ้น
- ✓ เกิดเครื่องมือ เทคนิค และวิธีทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรและชุมชน ช่วยลดช่องว่างการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน
- ✓ ชุมชนเป็นผู้นำจัดกิจกรรมการออกกำลังกายมากกว่าเดิม
- ✓ เกิดเครือข่ายการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ✓ เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาคีหุ้นส่วน ในและนอก

แนวคิด ทฤษฎี

กิจกรรมต่อมาที่เห็นชัดเจนคือ มีการรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย และเป็นกลุ่มตัวอย่าง เกิดเครื่องมือใหม่ๆ ในการลดช่องว่างในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนทั้งหมด เกิดผู้นำจากกิจกรรมจำนวนมาก เกิดเครือข่ายการทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับตำบลอื่นๆ โกลัเดียวกัน ว่าที่นี้ทำกันอย่างไร ทำให้เกิดสัมพันธ์อันดีระหว่างคนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และพื้นที่ในชุมชนหลังเกิดโครงการนี้

ตัวอย่างสื่อเพื่อความอยู่ดีมีสุขของ ชาวบ้านกล้วย จ.ชัยนาท

เนาวรัตน์ พงษ์ไฉน

พื้นที่อับโคจร กลายเป็นสนามเปตอง มีไฟสว่าง มีสนามสำหรับออกกำลังกาย และมีไคอารีสุขภาพเพื่อ บันทึกให้คำอธิบายแนะนำในการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพแข็งแรง กับมีตารางให้บันทึก ความดัน ฯลฯ ทั้งหลายที่เกี่ยวกับสุขภาพที่ต้องไปตรวจที่สถานีอนามัย เพราะฉะนั้นใครทำอะไรได้ก็จะมีมาให้ดาว ให้ ค่ะแนกับตัวเอง

“ปั่นจักรยานทุกวัน แข็งแรงทุกวัน”

ทุกวันเที 12 ของเดือน
ชวนเพื่อนมาปั่นจักรยาน
ณ ส่วนสาธารณสุขหนองระแหง

ผลิตโดย กลุ่มสื่อชุมชน ตำบลบ้านกล้วย
สนับสนุนโดย โครงการการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

บ้านกล้วย คนแข็งแรง

ไคอารี สุขภาพ
Health Diary

การออกกำลังกายนั้น
ทำน้อยเกินไป ร่างกายและจิตใจก็เฉา
ทำมากเกินไป ร่างกายและจิตใจก็จะช้ำ
พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จึงภาคปัจจุบัน

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
พฤษภาคม 2549

การสังเคราะห์และการจัดการความรู้โครงการวิจัยระยะยาว : โครงการกาญจนบุรี

โดย รองศาสตราจารย์เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกซ์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

โครงการกาญจนบุรี

(จัดอยู่ในประเภท Longitudinal
community study)

รองศาสตราจารย์เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกซ์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

กราบเรียนศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี
ท่านอธิการบดี รองอธิการบดี และผู้มีเกียรติทุกท่าน
สำหรับ “โครงการกาญจนบุรี” จัดอยู่ในประเภท
โครงการศึกษาวิจัยระยะยาว ที่ติดตามชุมชนไปหลายปี
โดยเนื้อหาแล้วคือการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง

(1) วัตถุประสงค์ของโครงการกาญจนบุรี

- เพื่อศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงทาง
ประชากร สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และ
สุขภาพอนามัยของชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี
- โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
ระยะยาว (longitudinal data) ตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2543-2547 จำนวน 5 รอบ โดยใช้
กระบวนการเก็บข้อมูลและเฝ้าระวังทาง
ประชากร (Demographic Surveillance
System – DSS)

- การวิเคราะห์ข้อมูลระยะยาว (Longitudinal
Analysis) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงติดตามได้
ในระยะยาว ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และ
หมู่บ้าน
- ทำให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง
การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร
เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย และ
สิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ
ประชากรในทุกมิติได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของ
ประชากร สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ
อนามัยชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี โดยการสำรวจและ
เก็บข้อมูล ต่อเนื่องในระยะยาว ตั้งแต่ปี 2543 ถึง
2547 โดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลและเฝ้าระวังทาง
ประชากร และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลระยะยาว
ซึ่งสามารถเชื่อมโยงและติดตามได้ในระยะยาว ทั้งในระดับ
บุคคล ครอบครัวและชุมชน การทำอย่างนี้ช่วยอธิบาย
ความสัมพันธ์ด้านการเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ
สังคม ชุมชน อนามัยและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบ
ที่เกิดขึ้นกับประชากรในทุกมิติได้อย่างชัดเจน

(3) โครงการกาญจนบุรี ประกอบไปด้วย องค์ประกอบหลายส่วน ซึ่งต่างก็สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ

- องค์ประกอบทางการเก็บข้อมูลระยะยาวเพื่อสร้างฐานข้อมูลจากข้อมูลจำนวน 5 รอบ ใน 100 หมู่บ้าน ในแต่ละรอบประกอบด้วยข้อมูลครัวเรือน 12,439 ครัวเรือน ข้อมูลบุคคลจำนวน 42,923 คน และข้อมูลหมู่บ้าน 100 หมู่บ้าน

- องค์ประกอบทางการวิจัยที่ต่อยอดจากฐานข้อมูล
- การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือทางการวิจัย และฝึกอบรม
- การส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัย และการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
- โดยทั้งหมดนี้มีฐานข้อมูลเป็นองค์ประกอบหลัก

รอยตะเข็บชายแดน งานชิ้นนี้โจทย์มาจากผู้วิจัย ซึ่งพบว่า มีพืชบางชนิดที่อาจจะสร้างภูมิคุ้มกันต้านโรคมะเร็ง เราจึงให้คนในชุมชนขับเคลื่อนองค์ความรู้ตัวเองให้มีความรู้ที่กระจายอย่างกว้างขวางและความรู้ที่ยังคงอยู่ต่อไป โดยสถาบันฯ ทำหน้าที่ประสานงาน และเป็น Facilitator เท่านั้นเอง แต่การขับเคลื่อน วิธีการเนื้อหา ขึ้นอยู่กับชุมชนทั้งหมด การดำเนินการขั้นต่อไปได้วางแผนที่จะทำร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันโภชนาการ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน คณะเภสัชศาสตร์ หรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาร่วมทำให้ชัดเจนว่าพืชพันธุ์ดังกล่าว มีคุณสมบัติอย่างนั้นจริงหรือเปล่า อย่างไรก็ตามองค์ความรู้เป็นของชุมชน ดังนั้นชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

ตัวอย่างที่ 2 เป็นโครงการการย้ายถิ่น โดยชาวบ้านต้องการให้เราไปวิจัยว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถอยู่รอด ไม่ล่มสลายเพราะคนย้ายออกมาหมด โครงการนี้น่าสนใจเพราะโจทย์มาจากชุมชนเอง สถาบันฯ เป็นเพียงฝ่ายประสานงานช่วย Facilitate ให้งานสามารถขับเคลื่อนไปได้เท่านั้นเอง ขณะนี้อยู่ในรอบปีที่ 3 ผลกำลังเกิด Impact

สถานที่วิจัยครอบคลุมทั้ง 13 อำเภอ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 5 พื้นที่ ได้แก่

1. พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง
2. พื้นที่ปลูกข้าว
3. พื้นที่ปลูกพืชไร่
4. พื้นที่สูง
5. พื้นที่เศรษฐกิจแบบผสมผสาน

การจัดกลุ่มพื้นที่นั้นเราจัดตามลักษณะเด่นของภูมิประเทศและอาชีพของพื้นที่นั้นๆ หมู่บ้านที่ศึกษาทั้งหมด 100 หมู่บ้านในระยะเวลา 7 ปี

โครงการกาญจนบุรีประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ และทุกองค์ประกอบสัมพันธ์กันและกัน ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลระยะยาวเพื่อสร้างฐานข้อมูลจากข้อมูล ในระยะเวลา 7 ปี 100 หมู่บ้าน 12,000 ครัวเรือน ข้อมูลบุคคลประมาณ 40,000 คน
2. การวิจัยต่อยอดจากฐานข้อมูล
3. การสร้างเครือข่ายจากการวิจัย ในระดับชุมชน จังหวัด ชาติ นานาชาติ
4. การฝึกอบรม
5. การส่งเสริมศักยภาพด้านการวิจัย และการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ทั้งหมดอยู่บนฐานข้อมูลที่เรารวบรวมมาใน 7 ปี ตัวอย่างงานที่ออกมามีหลากหลายจากฐานข้อมูล ได้แก่ การตามผลการศึกษา และเสียงสะท้อนที่ชุมชนต้องการให้มหาวิทยาลัย ต้องการวิจัย โดยใช้ข้อมูลของเราเป็นตัวตั้ง และเราตาม คือ โครงการป้องกันโรคมะเร็งในพื้นที่สูง โดยเฉพาะในชุมชนที่อยู่ตาม

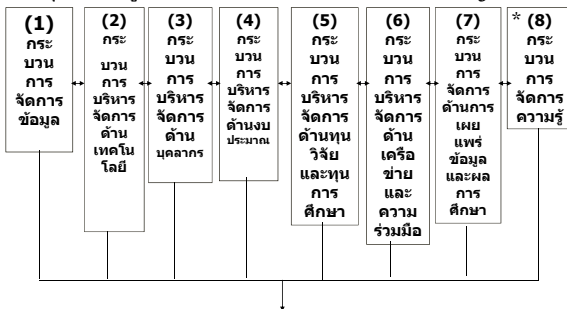
(4) สรุปผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ
สามารถสรุปเป็นภาพรวมซึ่งเป็นลักษณะเด่น
ของผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการได้ดังนี้

1. สร้าง ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการ
ศึกษาวิจัยระยะยาว
2. เพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
ประชากรและสุขภาพอนามัย
3. คิดค้นเพื่อปรับปรุงวิธีการ/วิธีการจัดใหม่
(improved measurements)
4. ผลิตสินทรัพย์ทางปัญญาที่มีการจัดลิขสิทธิ์

5. ห้องทดลองการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์
(social research laboratory)
6. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือด้าน
การวิจัยและฝึกอบรมกับหน่วยงานทั้ง
ภายในและภายนอกประเทศ
7. สร้างและเพิ่มพูนศักยภาพประชากรใน
พื้นที่ศึกษา
8. สร้างและเพิ่มพูนศักยภาพบุคลากรของ
สถาบันฯ

**(5) โครงการใหญ่ที่มีโครงการวิจัยย่อยหลากหลาย
(รวมทั้งมีองค์ประกอบหลายส่วน)**

จุดเน้นอยู่ที่การบริหารทรัพยากรใน 8 มิติใหญ่

**(6) การสังเคราะห์และการจัดการความรู้จาก
ข้อมูลโครงการกาญจนบุรี (Synthesizing and
Knowledge Management in Kanchanaburi
Project)**

การนำข้อมูลและความรู้ที่ได้จากโครงการ
กาญจนบุรีทั้งหมดมาสังเคราะห์ร่วมกัน จะทำให้ทราบ
สถานการณ์หรือภาพรวมขององค์ความรู้ที่ได้จาก
โครงการอย่างชัดเจน ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้จากแต่
ละโครงการอาจยังไม่ชัดเจนพอที่จะนำไปใช้ต่อไปได้
การนำโครงการวิจัยเหล่านี้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์
ร่วมกัน เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนจึงเป็นเรื่องจำเป็น
รวมทั้งยังทำให้ทราบถึงช่องว่างของความรู้เพื่อ
นำไปสู่การพัฒนาโครงการวิจัยใหม่ หรือการ
ปฏิบัติการใหม่อีกด้วย

สรุปผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการกาญจนบุรี

1. สร้าง และส่งเสริม ศักยภาพการวิจัยใน
ระยะยาว
2. เพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
ประชากรและสุขภาพอนามัย
3. คิดค้นเพื่อปรับปรุงวิธีการ และวิธีการจัดการ
ใหม่
4. ผลิตสินทรัพย์ทางปัญญาที่มีการจัดลิขสิทธิ์
5. โครงการกาญจนบุรีเราใช้เป็นห้องทดลอง
ทางสังคมศาสตร์
6. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านวิจัย
และฝึกอบรมจากหน่วยงานทั้งภายในและ
ภายนอกประเทศ
7. เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพคนในพื้นที่ศึกษา
8. รวมทั้งบุคลากรของสถาบันฯ

เนื่องจากผลงานที่มีอยู่นั้นกระจุกกระจายจึง
ต้องการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดการ
ข้อมูลดูว่าเราจะได้อะไรบ้าง ซึ่งเรากำลังดำเนินการอยู่
ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้จากโครงการยังไม่ชัดเจน
พอที่จะนำไปใช้ได้ และการนำโครงการวิจัยมา
วิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนนั้น
เป็นเรื่องจำเป็น ไม่อย่างนั้นงานวิจัยที่มีอยู่เราจะไม่
ทราบว่าได้องค์ความรู้อะไร เพราะฉะนั้น นี่เป็นส่วนที่
เราต้องการทำต่อไป รวมทั้งเมื่อได้คำตอบที่ชัดเจน
แล้วจะทำให้ทราบถึงช่องว่างของความรู้เพื่อนำไปสู่
การพัฒนาโครงการวิจัยใหม่

(7) แหล่งข้อมูล :

ผลงานทุกชิ้นจากและที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการกาญจนบุรี

- โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 8 โครงการ โครงการวิจัยต่อยอด จำนวน 19 โครงการ
- บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติจำนวน 35 เรื่อง

- บทความที่ตีพิมพ์ในที่ประชุมวิชาการระดับชาติ จำนวน 38 เรื่อง
- รายงานวิจัยจำนวน 28 เรื่อง
- วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกจำนวน 19 เรื่อง
- วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทจำนวน 35 เรื่อง ผลงานวิจัยที่นำเสนอในที่ประชุมวิชาการระดับชาติ จำนวน 38 เรื่อง และนานาชาติจำนวน 61 เรื่อง)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ :

- (1) ภาพรวมของผลการศึกษาทั้งหมดที่ได้จากและที่เกี่ยวข้องกับโครงการกาญจนบุรี และ/หรือ (2) องค์ความรู้และการต่อยอดความรู้เกี่ยวกับ Population changes and health consequences และ/หรือ (3) แบบจำลอง (Model) เกี่ยวกับ Population changes and health consequences

- และ/หรือ (4) วิทยานิพนธ์เบื้องต้นเกี่ยวกับ Population changes and health consequences และ/หรือ (5) เครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ Population changes and health consequences และ/หรือ (6) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ Population changes and health consequences สำหรับจังหวัดกาญจนบุรี

ผลงานวิจัยที่ได้จากโครงการกาญจนบุรี
แบ่งเป็น

- โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 8 โครงการ
- โครงการวิจัยต่อยอด 19 โครงการ
- บทความที่ตีพิมพ์ระดับชาติและนานาชาติจำนวน 35 เรื่อง
- บทความที่ตีพิมพ์ในที่ประชุมวิชาการระดับชาติ 38 เรื่อง
- บทความที่ตีพิมพ์ระดับนานาชาติจำนวน 61 เรื่อง
- รายงานวิจัยจำนวน 28 เรื่อง
- วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก 19 เรื่อง
- วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทจำนวน 35 เรื่อง

ซึ่งทั้งหมดเป็นแหล่งข้อมูลที่เราจะนำมาสังเคราะห์และจัดการความรู้ และคาดว่าจะหลังการสังเคราะห์ข้อมูลจะได้ภาพรวมของการศึกษาทั้งหมดที่ได้จากโครงการกาญจนบุรีและหรือเราจะได้องค์ความรู้และการต่อยอดของการเปลี่ยนแปลงของประชากรและผลกระทบที่จะมีต่อภาวะสุขภาพ และหรือแบบจำลองเกี่ยวกับ Population Change และ Health Consequence หรือคาดว่าจะได้ทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประชากรและผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ รวมถึงเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงประชากร และหวังว่าจะได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงประชากรและเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของคนในกาญจนบุรี และที่สำคัญเราหวังว่าเราจะได้สังเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการร่วมกันกับชุมชน

งานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ : ฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

โดย ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

งานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

ฟื้นฟูภาษา เพื่อ พัฒนาท้องถิ่น

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล

lcsppm@mahidol.ac.th

แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชน : การวิจัยประเด็นภาษาในบริบทของ
งานวิจัยชุมชน

เรียนทุกท่านที่สนใจในเรื่องวิจัยชุมชน งานวิจัยที่จะนำเสนอนี้เป็นเรื่องวิจัยภาษาแต่ไม่ใช่เรื่องภาษาเพียงอย่างเดียว ที่เราเน้นนั้นเป็นเรื่องที่มากกว่าการเรียนรู้การสอนภาษา เป็นมากกว่าการสื่อสารด้วยภาษาทั่วๆ ไป เพราะภาษานั้นเป็นเรื่องของระบบคิด วิถีชีวิต และคน เพราะฉะนั้น ในการพูดจะเน้นในหัวข้อฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หลังจากการลงทำงานในพื้นที่ ปราชญ์ชาวบ้านตามดูและเขาก็รู้ว่า

จะพัฒนาได้โดยปัญญา ทำให้เราทราบว่าเป็นเรื่องของภาษานั้นแท้จริงแล้วเป็นเรื่องของปัญญา เป็นเรื่องของระบบคิดทั้งสิ้น จึงนำมาสู่งานต่างๆ

ในปัจจุบันมีภาวะวิกฤติทางด้านภาษาซึ่งเป็นภาวะของโลก ในประเทศไทยมี 15 กลุ่มที่ใกล้สูญสิ้นทางภาษา โดยสาเหตุเกิดจากโลกาภิวัตน์ ระบบการศึกษา นโยบายการศึกษาด้านภาษา และตามแนวชายแดนยังเป็นปัญหามากขึ้น เกิดการถดถอยมากขึ้น และปัญหาเรื่องอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณ

ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

- การถดถอยและสูญเสียมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- สูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนและความมั่นใจ
- มีปัญหาในการสื่อสารระดับลึก - มีปัญหาการเข้าถึงบริการของรัฐด้านต่าง ๆ เกิดช่องว่างในการสื่อสารและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ ปัญหา “การรู้หนังสือ” (อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ตามที่ควรจะเป็น)
- ปัญหาความไม่เท่าเทียม คุณภาพชีวิตและความไม่มั่นคงในชีวิต ปัญหาสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน / สิทธิทางภาษา

หลายชุมชน / สังคมกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในภาวะวิกฤต

- อ่อนแอ ขาดอัตลักษณ์ ขาดความมั่นใจ พัฒนาลาย
- ต่อต้านรุนแรง เกรงการครอบงำและสูญเสียอัตลักษณ์

งานวิจัยชุมชนด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม

1. งานวิจัยพื้นฐาน : งานวิจัยเชิงคุณภาพ/ปริมาณ

1.1 งานวิจัยเชิงสำรวจ เชิงโครงสร้าง และพรรณนา

: สำรวจสถานการณ์ทางภาษาและสังคม, ระบบโครงสร้างของภาษาในด้านต่าง ๆ

1.2 งานวิจัยระบบคิด โลกทัศน์ และองค์ความรู้

ท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ : ภาษาและการสื่อสาร, ข้อบุคคลและสถานที่, ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ป่า อาหาร สมุนไพร หัตถกรรม, วรรณกรรมมุขปาฐะ กลอน เพลง นิทานพื้นบ้าน

ภาษาวัฒนธรรมไม่ได้รับการยอมรับจึงไม่มีความสุขสบายใจ เกิดความไม่เท่าเทียม ชุมชนต่างๆ อ่อนแอ คนภายนอกมองว่าพัฒนายาก เราจึงทำงานวิจัยพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำรวจ โครงสร้างของภาษาที่เกี่ยวกับกระบวนการคิดโลกทัศน์ ความรู้ท้องถิ่น ชื่อบุคคล สถานที่ ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ป่า อาหาร สมุนไพร หัตถกรรม กลอนเพลง นิทานพื้นบ้าน งานลักษณะนี้นักวิจัยลงไป ทำงานในชุมชน ชุมชนให้ข้อมูล ทำงานร่วมกันต่อไปเป็นงานวิจัยและพัฒนา เป็นงานวิจัยที่นักวิจัย ทำงานร่วมกับชุมชน โดยแบ่งเป็นงานด้านการพัฒนาภาษาท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานก่อนพัฒนาระบบ เขียนให้ใช้ประโยชน์ได้ สร้างนักเขียนหรือวรรณกรรมเพื่อสร้างเสริมทางปัญญา สร้างพจนานุกรมฉบับ นักวิจัยและฉบับชาวบ้าน เมื่อมีเครื่องมือแล้วก็จะนำไปสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งเป็น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ การสื่อสารภาษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น มีการฟื้นฟูพืชพื้นบ้าน พืชสมุนไพรต่าง ๆ ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับป่าศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งผู้สูงอายุมีความรู้ อยู่ มากซึ่งสามารถรวบรวมและสร้างข้อมูล และบทเรียนต่างๆ ได้ ในการทำวิจัยร่วมกับชาวบ้านนั้น เราทำหน้าที่ เป็น Facilitator แนะนำวิธีการต่างๆ ให้ชาวบ้านและชาวบ้านก็สามารถทำออกมาได้ดีมาก

งานวิจัยชุมชนด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม (ต่อ)

■ 2. งานวิจัยและพัฒนา : การวิจัยปฏิบัติการแบบ ชุมชนมีส่วนร่วม (นักวิจัยทำงานร่วมกับชุมชน)

□ 2.1 งานพัฒนาภาษาท้องถิ่น ให้เป็นมาตรฐาน เพื่อนำไปใช้ ในการศึกษาและสื่อประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่

- การพัฒนาระบบเขียน (สร้างใหม่/ ปรับปรุงของเดิม/ เชื่อมโยง สื่อกับระบบเดิม) เพื่อเป็นเครื่องมือของการทำงาน
- การสร้างนักเขียนและวรรณกรรม/ หนังสืออ่านในภาษา ท้องถิ่นระดับต่าง ๆ
- การสร้างพจนานุกรมและคำศัพท์ใหม่ (ฉบับวิชาการ ฉบับ ชาวบ้าน)
- การสร้างหนังสือไวยากรณ์

งานวิจัยชุมชนด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม (ต่อ)

■ 2.งานวิจัยและพัฒนา (ต่อ)

- 2.2 การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งของ การเผยแพร่ความรู้และสืบสานภาษา วัฒนธรรมและ องค์ความรู้ท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เช่น การฟื้นฟูพืชพื้นบ้าน ดั้ม-ดล้า กระวาน เร่ว, การฟื้นฟูประเพณี เช่น พิธีการดัก (กลุ่มของ), ความรู้เกี่ยวกับป่า การรักษาและการใช้ประโยชน์ (แหล่งอาหาร, สมุนไพร, เครื่องมือเครื่องใช้) เช่น ป่าชุมชนโคก ดาวเปรียง(ญ้อกูร), หนองผืนบ้าน และสมุนไพร (ใช้ ทะเว้ง), 'ปาดง (กลอนพื้นบ้าน) อาหารท้องถิ่นของ ก่อง เขมร และ มลายูปาดานิ เป็นต้น

วัฒนธรรมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นกลอนพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ที่เต็มไปด้วยคติ วิถีคิดที่ น่าสนใจมากมาย ได้มีการศึกษารวบรวมโดยคนในพื้นที่ และเราแนะนำให้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลองทำเรื่องเหล่านี้ ผลที่ได้คือทำให้คนในท้องถิ่นมีความสุขถึงแม้ว่าจะอยู่ในสภาวะการณ์ที่ย่ำแย่ได้

งานวิจัยชุมชนด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม (ต่อ)

- 2. งานวิจัยและพัฒนา (การฟื้นฟูภาษาและอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านระบบโรงเรียน)
 - 2.3 การสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาภาษาท้องถิ่นและภูมิปัญญา ในโรงเรียนเขตพื้นที่ของแต่ละกลุ่มชน (มุส, กุส, ซอง, ละเวอะ เป็นต้น)
 - 2.4 การสร้างหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับแบบทวิภาษา/พหุภาษาในโรงเรียนและฝึกอบรมครูชุมชนให้เป็นผู้ถ่ายทอดและพัฒนาการเรียนรู้อย่างชนกลุ่มชาติพันธุ์ (ทวิภาษาไทย-มลายู, ไทย-เขมร, ไทย-มอญ)
- โดยการสร้างแผนการเรียนการสอน – สื่อประกอบการเรียนการสอน – พัฒนากระบวนการสอน และฝึกอบรมครูท้องถิ่นและครูประจำการ

สรุปหลักการของการวิจัยเพื่อฟื้นฟูภาษาในชุมชนชาติพันธุ์

- 1. ชุมชนเป็นฐานของการวิจัย (Community-Based Research)
- 2. องค์ความรู้จากงานวิจัย เกิดจากความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่าง ‘ความรู้ท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม’ กับ ‘ความรู้สากลจากภายนอก’ (Known to Unknown)

“ใช้วิธีการประชุมปฏิบัติการ” เพื่อประยุกต์ใช้แนวทางสากลกับความรู้ท้องถิ่นโดยชุมชน

ประโยชน์ของการทำงานวิจัยชุมชน

- การวิจัยชุมชน - ชุมชนเป็นแหล่งของความรู้ที่สำคัญ และแหล่งของหัวข้องานวิจัย นักวิจัยชุมชนจะทำงานวิจัยท่ามกลาง
- ผลของการวิจัยเกิดประโยชน์โดยตรงกับชุมชน เช่น สร้างพลังและความเข้มแข็งแก่ชุมชน, แนวทางการแก้ไขปัญหาเฉพาะกับบริบทท้องถิ่น
- คนในชุมชนมีความพึงพอใจและความสุขจากการมีส่วนร่วมในการรักษาภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนหรือทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตน
- คนที่เกี่ยวข้องล้วนจะมีความรับผิดชอบ และผลงานวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ไปสู่สังคมระดับภูมิภาค และระดับชาติ และนานาชาติ

ในพื้นที่ภาคใต้เรามีโครงการอยู่ 6-7 โครงการ สิ่งที่เราได้รับ คือ มีความสุขจากการทำงานวิจัย ทั้งชาวบ้านและตัวนักวิจัย จากงานวิจัยและพัฒนา นอกจากจะเป็นการสร้างและรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ยังนำไปสู่การปฏิบัติและสร้างภาษาให้เป็นมาตรฐาน เราได้เก็บรวบรวมความรู้ ซึ่งนำไปสู่ระบบการศึกษา โดยสร้างหลักสูตรโดย บูรณาการภาษาเข้ากับ การศึกษาและมีการบูรณาการด้านอื่นๆ ด้วย เช่น อาจมีการจัดการเรียนการสอนโดยมีวิชาภาษาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่ง คือ จัดเป็นหลักสูตรภาคบังคับเลยว่า ทวิภาษาหรือพหุภาษา ซึ่งใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาราชการ โดยจัดตั้งแต่ระดับอนุบาลจนกระทั่งหมดระดับการศึกษาภาคบังคับ ในหลักสูตรที่หากมีการออกแบบหลักสูตรใหม่ มีการสร้างแผนการเรียนการสอน สร้างสื่อจำนวนมาก ใช้เทคนิควิธีการผสมผสานความรู้จากท้องถิ่นกับความรู้สากล ทำให้เกิดประโยชน์มากมาย จากคำกล่าวของครูศาสนา ท่านบอกว่าโครงการนี้สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยกู้ศักดิ์ศรีของชาวมลายู

สรุปในหลักการของงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษา ในชุมชนก็คือ ชุมชนเป็นฐานของงานวิจัย เป็น Community-Base Research องค์ความรู้จากงานวิจัย จะเกิดจากความสามารถที่จะเชื่อมโยงความรู้จากความรู้เดิมในท้องถิ่นและความรู้จากสากลภายนอก วิธีการที่ใช้ คือ การประชุมปฏิบัติการ แนะนำและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับท้องถิ่น

ชุมชนนับว่าเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ผลการวิจัยก็เกิดประโยชน์โดยตรงสู่ชุมชน เป็นการสร้างพลังความเข้มแข็งสู่ชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนคนในชุมชนพอใจ มีความสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง และผลงานวิจัยที่ได้อาจจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆ ได้ ไปสู่สังคมระดับภูมิภาค ระดับชาติ นานาชาติได้

การนำไปใช้ประโยชน์ในสังคม

- 1. การศึกษา (หลักสูตร/วิชาใหม่ อันเกิดจากกระบวนการวิจัย)
- 2. หน่วยงานภาครัฐ/องค์กรนานาชาติ/ (หน่วยงานเอกชน)
- 3. การแก้ปัญหาสังคม
 - การสื่อสารของภาษา ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ชุมชน
 - การศึกษาของชุมชนในบริบทสังคมไทย

การเผยแพร่ผลงานวิจัยชุมชน

- 1. บทความวิชาการเผยแพร่ทั่วไป (โดยนักวิจัย หรือนักสื่อสารมวลชน สารคดีรูปแบบต่าง ๆ)
- 2. บทความวิชาการเฉพาะสาขา
- 3. บทความวิจัย (แง่มุมต่าง ๆ จากการวิจัย)
- 4. ผลงานวิจัยในรูปแบบของ Best Practice หรือ Good Functioning Model
- 5. ผลงานวิจัยรูปหนังสือ สื่อทางอินเทอร์เน็ต พจนานุกรม และแผนที่ เช่น การบันทึกรวบรวมข้อมูลภาษาองค์ความรู้ด้านการฟื้นฟูภาษาฯ, MAP/ Atlas of the World's Languages in Danger เป็นต้น

ผลงานวิจัยชุมชนเพื่อผลักดันนโยบาย

- 1. แผนพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กำหนดให้ใช้ในการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา เพื่อความเสมอภาค)
- 2. นโยบายภาษาแห่งชาติ (การสนับสนุนส่งเสริมการใช้ภาษาท้องถิ่นในการศึกษาและสื่อมวลชนในพื้นที่)
- 3. ร่วมมือกับองค์กรแห่งสหประชาชาติ UNESCO ในการรักษาความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม อันเป็นมรดกของมนุษยชาติตกทอดในยุคนั้นต่อไป
- 4. ร่วมมือกับองค์กรสหประชาชาติ ได้แก่ UNESCO, UNICEF, SEAMEO ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมแก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาท้องถิ่นที่เป็นภาษาแม่เป็นฐานและเชื่อมโยงเข้าสู่ภาษาราชการ/ภาษาประจำชาติและภาษาอื่น ๆ ในรูปแบบของการจัดการศึกษาแบบพหุภาษา (MTB-MLE) และการใช้ภาษาท้องถิ่นในการสร้างความรู้เพื่อการพัฒนาดน (MDG)

ในการศึกษาและสื่อสารมวลชนในพื้นที่ใต้โดยได้รับอนุมัติจากนายกรัฐมนตรีและต้องทำแผนยุทธศาสตร์เสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์โดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาแม่ เป็นฐานของการพัฒนาสมองและการเรียนรู้ และเชื่อมโยงสู่ภาษาราชการ ภาษาประจำชาติหรือภาษานานาชาติ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบพหุภาษาซึ่งทั่วโลกกำลังหาแนวทางปฏิบัติอยู่ โดยงานที่เราทดลองทำภาคใต้และพื้นที่อีก 3-4 จังหวัด ก็ถือว่าเป็นแนวทางหนึ่ง ทั้งหมดนี้ก็เป็นงานวิจัยชุมชนที่เกี่ยวกับด้านภาษาในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถเชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่นสู่ระดับชาติและนานาชาติได้ แต่ปัญหาเยอะไม่สามารถเขียน Paper ออกมาเป็นจำนวนมากได้ เพราะเราต้องทำหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน

การนำไปใช้ประโยชน์ในสังคมนั้น องค์ความรู้ที่เราได้สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้ในระดับต่างๆ ในหน่วยงานภาครัฐ องค์กรนานาชาติ การศึกษาที่เหมาะสมกำลังเป็นปัญหาทั่วโลกเพราะการเข้าถึงกลุ่มชาติพันธุ์ แก้ปัญหาสังคมในเรื่องการสื่อสารทางปัญญา และแก้ปัญหาเรื่องการศึกษาของชุมชนนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเราสามารถเป็นต้นแบบในภูมิภาคของเราได้ เพราะฉะนั้น การเผยแพร่งานวิจัยชุมชนในแง่ของของเรา เรากล่าวถึงบทความวิชาการทั่วไป สารคดี บทความวิจัย ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลเน้นบทความวิจัยมาก แต่งานวิจัยทางภาษาจะเขียนน้อย โดยเราจะเน้นผลผลิตที่ออกมาในรูปแบบหนังสือ สื่อ Internet พจนานุกรม หรือ Best Practices มากกว่าบทความวิจัยสั้นๆ ที่ลงให้นักวิชาการด้วยกันอ่านอีกส่วนหนึ่งในแง่ของการผลักดันนโยบาย ตามจริงอยู่ในระหว่างผลักดันให้เกิดนโยบายทั้งสั้น แต่เริ่มมองเห็นทางว่าสามารถที่จะทำได้ ในภาคใต้มีแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยกำหนดให้ใช้โครงการทวิภาษาเพื่อความสมานฉันท์ แต่ปัญหายังมีอยู่มาก มีการกำหนดจริงแต่เมื่อใช้จริงยังยุ่งยากอยู่มากเพราะปัญหานานาประการของพื้นที่ นโยบาย ภาษาแห่งชาติก็เหมือนกันซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ เราไม่เคยมีและเราไม่เคยสนใจเรื่องภาษาท้องถิ่น เพราะใช้แต่ภาษากลางเท่านั้น แต่ในขณะนี้เราสามารถทำให้ร่างนโยบายภาษาแห่งชาติที่สนับสนุนการใช้ภาษาท้องถิ่น

ปัญหาและอุปสรรค

- ชุมชนเป็น Lab มีชีวิต มีการเคลื่อนไหว ควบคุมยาก และมีปัญหาที่ต้องแก้ไขตลอดเวลา
- การประสานเครือข่ายภายนอกและภายในมีความสำคัญ เป็นงานที่บูรณาการศาสตร์และบุคคลที่มีความหลากหลาย
- การฝึกอบรมเทคนิควิธีการเพื่อให้ชุมชนสามารถปฏิบัติเอง ได้งานในเชิงลึก แต่ใช้เวลามาก
- การประเมินคุณค่าผลงานวิจัยชุมชน ยังไม่เท่าเทียมการสร้างผลงานวิจัยเชิงวิชาการเฉพาะบุคคล

แนวทางการขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชน

- มีนโยบายที่ชัดเจนสนับสนุนงานวิจัยชุมชน
- ให้คุณค่างานวิจัยเชิงพัฒนาชุมชน ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยเชิงวิชาการ
- นำเข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดเป็นหลักสูตรหรือสอนเป็นรายวิชา
- มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมวิชาการ แสดงผลงานวิจัยโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม, การนำเสนอบทความวิชาการ และรายงานผลการวิจัยในรูปแบบของ Good Functioning Model, Best Practice และ การจัดทำวารสารวิชาการเพื่อการวิจัยชุมชน
- การจัดหาทุนการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างนักวิจัยภายนอก และสร้างนักวิจัยจากชุมชน

ชุมชนเป็น Lab ที่ควบคุมยาก เป็น Lab ที่มีชีวิต มีความขัดแย้ง มีปัญหาที่ต้องแก้ไขตลอดเวลา การประสานงานภายนอกและภายใน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะต้องติดต่อ สื่อสารกันตลอดเวลา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก็ส่งผู้เชี่ยวชาญไปประเมินผลงาน ซึ่งผู้มาประเมินได้บอกไว้ว่างานที่ทำนี้เกินในเรื่องของภาษา ซึ่งตามจริงเริ่มจากภาษา แต่ก็สามารถทำได้ทุกจุดที่เราสามารถเข้าไปช่วยแก้ปัญหาได้ การฝึกอบรมเทคนิควิธีการใช้เวลามาก และส่วนสำคัญอีกประการตามที่อาจารย์สุทธิลักษณ์กล่าวไว้ คือ การประเมินคุณค่าของผลงานวิจัยชุมชนไม่เท่าเทียมกับการสร้างผลงานเชิงวิชาการ ทำให้เกิดการบั่นทอนแนวทางการขับเคลื่อน จึงควรมีนโยบายที่ชัดเจนมาสนับสนุนให้คุณค่ากับงานวิจัย ซึ่งดิฉันคิดว่ามหาวิทยาลัยมหิดลทำงานวิจัยแบบนี้มากกว่าที่อื่น และเป็นความโดดเด่นที่น่าภูมิใจ เราควรแสดงความสามารถและให้คุณค่ากับการวิจัยชุมชน

เราควรนำเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยการจัดหลักสูตร ควรมีการเผยแพร่ แสดงผลงาน รายงานผลการวิจัยในรูปแบบ Good Function Model หรือ Best Practices เพราะเป็นสิ่งที่ต้องการมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดทำวารสารวิชาการที่เกี่ยวกับงานด้านนี้จะทำให้เกิดการขับเคลื่อน และส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดหาทุนวิจัยเพื่อสร้างนักวิจัยทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน เพื่อทำงานวิจัยชุมชน เพราะการทำวิจัยด้านชุมชนทำให้เกิดพลังเป็นอย่างมาก เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็เกิดการร่วมมือกันในการแก้ปัญหาของชุมชนเพราะเข้าไปปัญหาที่คล้ายคลึงกัน โดยผสมผสานความรู้จากภายนอกเข้าไปทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญ นับว่าเป็น “ปัญญาของแผ่นดิน” ที่สำคัญ

ทิศทางการงานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน

โดย ศาสตราจารย์คลินิก นพ.ปิยะสกล สกลสัตยาทร
อธิการบดี

กราบเรียนท่านศาสตราจารย์ประเวศ วะสี ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณที่มอบอธิการบดี ที่มจัดเวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน” และทุกท่านที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ ขอขอบคุณที่พยายามจัดเวทีฯ เป็นอย่างดี การจัดครั้งนี้ นับว่าเป็นครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดเป็นรูปธรรมขึ้น ตัวผมเองรู้สึกซาบซึ้งและเห็นภาพว่าสิ่งที่มหิดลมีคือทรัพยากรที่หาได้ยาก มีคณาจารย์อยู่ 3,700 คน เป็น Ph.D. 70% มีงานวิจัยมาก แต่เราสามารถช่วยชุมชนและประเทศได้เพียงเท่านี้หรือ และมี Impact อะไรที่ทำให้ชุมชนสังคมประเทศไทยเกิดประโยชน์กับมหาวิทยาลัยมหิดลอย่างแท้จริง ในขณะที่ชุมชนมีทุนอย่างมหาศาล เช่น ทุนระบบนิเวศ ทุนมนุษย์ ถ้าสามารถนำมารวมกันจนเกิดปฏิสัมพันธ์จะทำให้เกิดคุณค่าอย่างมาก และเป็นการสร้างพลังและศักยภาพในการสร้างชุมชนท้องถิ่น และประเทศอย่างมหาศาล ทุนท้องถิ่นมีอยู่มากมาย การเข้าไปในชุมชนของเราไม่ใช่เข้าไปให้ที่มากกว่าสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ แต่ต้องอ่อนน้อมที่จะเรียนรู้จากชุมชน การที่เข้าไปแล้วคิดว่าชุมชนด้อยมีความรู้หน้านั้น จะทำให้เรื่องของวิจัยชุมชนไม่เกิดขึ้นในอนาคต ต้นทุนของชุมชนสังคม เป็นสิ่งที่เราต้องเก็บรักษาไว้และพัฒนาให้ยั่งยืน ไม่มีประเทศไหนที่เกิดมาเป็นประเทศมานานมาก แล้วไม่มีความเป็นประเทศเดิมหลงเหลืออยู่ แม้แต่ประวัติศาสตร์ประเทศไทยก็ต้องสร้างตัวจากเลือดเนื้อของบรรพบุรุษมา ทุนทรัพยากรของประเทศไทยมีเหลืออยู่มาก ซึ่งยังนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ เพราะฉะนั้นในส่วนนี้มหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งออกนอกระบบแล้ว ควรมีการดำเนินการไปโดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ซึ่งระบบภายในของมหิดลค่อนข้างนิ่งแล้วเราจึงสามารถเดินต่อไปในทิศทางที่เราวางแผนไว้ได้ และการที่มหิดลประกาศที่จะเป็นมหาวิทยาลัย World Class คือมหาวิทยาลัยมาตรฐานระดับโลก เราสามารถที่จะ Apply มาตรฐานมาใช้กับ Local และ Community ของประเทศเหล่านั้นได้ แต่ไม่ใช่การที่ดำเนินไปโดยอยู่ในสังคมภายนอกแล้วไม่รู้สังคมและประเทศเป็นอย่างไร การเป็น World Class จริงๆ คือเราต้องสนับสนุนวิจัยชุมชน 100% ถ้าเราร่วมมือกันทำให้เห็นถึงศักยภาพเห็นถึงการทำงานของบุคลากรของมหิดล โดยจากที่เคยคุยกับสภามหาวิทยาลัยเสมอว่าทำไมมหิดลไม่จัดการเรื่องงานวิจัยซึ่งมีนโยบายในเรื่องของการมี Impact ต่อสังคม ซึ่งความเป็นจริงนั้นมหิดลก็มีการดำเนินการมามาก จากที่ผมได้ไปทำ PA กับส่วนงาน 3 ครั้ง เห็นได้ว่าในมหิดลมีข้อมูลความรู้อย่างมากมายมหาศาล ได้แก่ ความรู้ทางด้านภาษา ด้านประชากร ซึ่งข้อมูลบางอย่างนับได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ดังนั้น ถ้ามีการจัดการต่อยอดความรู้ที่ดี จะสามารถผลักดันจนเกิดนโยบายใหม่ๆ ให้กับประเทศได้ ซึ่งมหิดลจะเสมือนเป็นแกนในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ การผลักดันให้เกิดการพัฒนาได้ส่วนหนึ่งมาจากการวิจัยชุมชน ดังนั้น วันนี้ผมตั้งใจที่ได้เห็นการจัดการงานวิจัยชุมชน เพื่อปัญญาของแผ่นดิน โดยการพัฒนาชุมชนนั้นควรจะเริ่มจากการพัฒนาชุมชนรอบข้าง เช่น เขตพุทธมณฑล ดังนั้น ผมขอสรุปว่าพวกเราควรมีความพร้อมในการดำเนินงานวิจัยชุมชน ซึ่งในช่วงบ่ายพวกเราจะได้คุยกันเพื่อวางแผนการดำเนินการในเรื่องนี้ เพื่อจะได้ช่วยชุมชน สังคม ประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

นำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชน เพื่อปัญญาของแผ่นดิน

โดย รองศาสตราจารย์ดวงพร คำคุณวัฒน์
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

รองศาสตราจารย์ดวงพร คำคุณวัฒน์

ช่วงบ่ายเราจะได้แสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่มอย่างเต็มที่ ว่าอนาคตของงานวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยมหิดล ควรจะดำเนินไปในลักษณะใด ซึ่งในช่วงนี้จะขอใช้เวลาประมาณไม่เกินครึ่งชั่วโมง เพื่อนำเสนอสิ่งที่คิดว่าจะช่วยเป็นตัวอย่างของการสร้างแผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน เพื่อให้พวกเราซึ่งมีประสบการณ์ตรงได้ช่วยกันให้ความคิดเห็นแผนพัฒนางานวิจัยชุมชนออกมา และช่วยผลักดันนำไปสู่งานวิจัยชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์

บรรยากาศการระดมความคิดเห็นในช่วงบ่าย อยากให้เป็นบรรยากาศการคุยกันในฐานะนักวิจัย คนมหิดลที่ทำเรื่องวิจัยชุมชน ดังนั้นตัวผม รองศาสตราจารย์ดวงพร และทีมวิทยากรประจำกลุ่มย่อย จึงเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของชุมชนนักวิชาการในงานนี้ โดยทำหน้าที่จัดเวทีให้เพื่อให้เกิดการคุยกันของกลุ่มคนนักวิจัย เพื่อรวบรวมประสบการณ์ของนักวิจัยแต่ละส่วนงาน ว่าทำอะไรให้เกิดการสะท้อนการเป็น Wisdom of the Land ของมหาวิทยาลัยมหิดล โดยนำการวิจัยชุมชนมาขับเคลื่อนในลักษณะไหน ได้บ้าง ซึ่งส่วนนี้ ท่านอธิการบดี ท่านศาสตราจารย์ประเวศ ท่านรองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ ได้ทราบดีว่านโยบายของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างไร แต่ส่วนหนึ่งที่ยากให้ผู้ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ ได้ช่วยกันคิดจะเป็นอย่างไร ดังนั้น บรรยากาศตอนบ่ายอยากให้เป็นการคุยกันในกลุ่ม เพื่อร่วมกันเสนอข้อคิดเห็นของการที่จะดำเนินเรื่องนี้ไปข้างหน้า

รองศาสตราจารย์ดวงพร คำคุณวัฒน์

สำหรับช่วงการระดมความเห็นในกลุ่ม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยชุมชน ซึ่งเป็นการสรุปรวมแนวคิดจากเวทีเสวนาเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ชุมชนผู้ปฏิบัติ ด้านการวิจัยชุมชน “บทเรียนและการพัฒนาการจัดการความรู้กับการวิจัยชุมชน” เมื่อวันจันทร์ที่ 21 ธันวาคม 2552 ของ ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช เป็นหลัก ซึ่งได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยชุมชนไว้ค่อนข้างชัดเจนมาก จึงได้นำมาสรุปเพื่อให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะเข้าประชุมกลุ่มต่อคำว่า “วิจัยชุมชน” ที่ตรงกัน ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยชุมชน

สำหรับการบรรยายจากท่านศาสตราจารย์ประเวศ และการนำเสนอของวิทยากรแต่ละท่านในช่วงเช้า ทำให้เราเข้าใจเรื่องของงานวิจัยชุมชนได้มากขึ้น และจากที่ศาสตราจารย์วิจารณ์ ได้เคยพูดไว้แล้วว่า งานวิจัยชุมชนมีอยู่ 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งจะคล้ายๆ กับที่ท่านวิทยากรแต่ละท่านได้บรรยายในช่วงเช้า คือ การที่ชาวบ้านหรือชุมชนตั้งโจทย์งานวิจัยเอง และนักวิชาการจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง โดยการดำเนินการจะเน้นการพัฒนา การแก้ปัญหา แต่ไม่ได้เป็นการเน้นการวิจัย โดยนักวิจัยหรือนักวิชาการ ส่วนงานวิจัยชุมชนลักษณะที่สอง ซึ่งเมื่อช่วงเช้าศาสตราจารย์ประเวศได้กล่าวไว้ว่าเป็นงานวิจัยชุมชนแบบเดิม คือ นักวิจัยเข้าไปในชุมชน ไปวิจัยที่ชุมชนจากความสนใจของนักวิจัยเอง ซึ่งอาจจะมีการคืนความรู้กลับคืนให้กับชาวบ้านหรือไม่ก็ได้ ซึ่งงานวิจัยชุมชนทั้งสองลักษณะนี้ ศาสตราจารย์วิจารณ์ ได้กล่าวไว้ว่า ถ้านามารวมกันได้จะเป็นสิ่งที่ดีที่จะยิ่งทำให้งานวิจัยชุมชนมีประโยชน์มากขึ้น และท่านอธิการบดีก็ได้กล่าวในช่วงเช้าไว้ด้วยว่า ถ้างานวิจัยชุมชนทั้ง 2 ลักษณะมารวมกันได้ ก็จะทำให้ชุมชนสามารถเกิดการพัฒนาและแก้ปัญหาได้จากนักวิจัยและชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้ ศาสตราจารย์วิจารณ์ได้กล่าวไว้ว่าการทำวิจัยชุมชน ควรเน้นที่ชาวบ้านเป็นสำคัญ ให้ชาวบ้านหรือชุมชนเป็นผู้เลือกโจทย์ และให้คนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในทีมทำวิจัย และงานวิจัยชุมชนจะนำไปสู่การเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิตการใช้ชีวิตในชุมชน ซึ่งศาสตราจารย์วิจารณ์ ใช้คำแทนว่า ทรัพยากร สำหรับการวิจัยชุมชนนั้น เป็นการที่ชุมชนลงทุนทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหของตนเองโดยที่ไม่จำเป็นต้องรอบคอบคล้อยตามนอกเข้าไปทำ ซึ่งการวิจัยชุมชนในลักษณะนี้จะได้งานวิจัยชุมชนที่เกิดขึ้นจากชุมชนเอง โดยในการบรรยายจากท่านวิทยากรในช่วงเช้า ทั้งจากศาสตราจารย์สุวิไล และรองศาสตราจารย์เบญจา ที่ได้กล่าวไว้ว่ามีบุคคลในชุมชนติดต่อมาว่าเกิดปัญหาในชุมชนที่ต้องทำวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากชุมชน ศาสตราจารย์วิจารณ์ได้กล่าวว่า ในมหาวิทยาลัยคนทำวิจัยชุมชนกับฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัย จะต้องมีการจัดระบบเพื่อเกื้อหนุนและผลักดันให้งานวิจัยชุมชนดำเนินไปในทางที่ดีขึ้น มีคุณค่าต่อสังคมมากขึ้นและมีประโยชน์ต่อผู้ทำงานด้วย เพราะจากการที่คนทำวิจัยชุมชนนั้น เกิดจากความชอบส่วนตัว ทำเพราะมีความสุข และถ้าจะให้สมบูรณ์มากขึ้น ทำอย่างไรที่มหาวิทยาลัยจะจัดการบางสิ่งบางอย่างให้เกิดแรงดึงดูดเชิงระบบ จากที่ปัจจุบันระบบการประเมินตำแหน่งของบุคคล พิจารณาจากผลงานวิชาการ หรือ Publication ซึ่งเป็นแนวความคิดจาก Impact Factor โดย ศาสตราจารย์วิจารณ์ ได้เสนอคำหนึ่งที่น่าจะเชื่อมโยงกับงานวิจัยชุมชนได้ นั่นคือ Social Impact Factor และอยากจะเห็นมหาวิทยาลัยมหิดลมีกองทัพอพี่เลี้ยงที่มีความเข้าใจ ความรู้ ความสามารถในงานวิจัยชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องมีการระบุเป็นภาระงานที่ชัดเจน และให้บุคคลเหล่านี้ได้มาพบปะกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และต่อยอดความรู้กันไปเรื่อยๆ ศาสตราจารย์วิจารณ์เสนอว่า น่าจะมีการจัดการความรู้ในระดับมหาวิทยาลัย มีองค์กร มีการสร้างระบบการบริหาร มีการเสริมทักษะ มีทุน และมีการประเมินเพื่อการปรับปรุงด้วย จากทั้งหมดนี้ เป็นข้อเสนอที่ศาสตราจารย์วิจารณ์ ได้เคยกล่าวไว้ในการสัมมนาวิจัยชุมชนเมื่อครั้งที่แล้ว และดิฉันได้นำมาบอกเล่ากันอีกครั้งเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมงานในวันนี้ในการคิดกันในกลุ่ม และแนวคิดของอีกท่านที่อยากที่จะนำเสนอ คือ จาครองศาสตราจารย์กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งอาจารย์เคยเสนอไว้ว่างานวิจัยชุมชน เป็นการสร้างคน สร้างความรู้ และนำผลของความรู้มาใช้ประโยชน์กับคนได้โดยตรง เพราะงานวิจัยชุมชนเน้นให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนกร ตั้งแต่การคิด การตั้งคำถาม การวางแผน ทำวิจัยเพื่อหา

คำตอบอย่างเป็นระบบ และได้มีการเรียนรู้การทำวิจัยที่เป็นเชิงปฏิบัติงานจริง ดังนั้นงานวิจัยจะเป็นในลักษณะของ Action Research อย่างชัดเจน นำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชนเอง และที่สำคัญงานวิจัยชุมชนไม่ได้เน้นที่ผลงาน แต่เน้นที่กระบวนการ ซึ่งคล้ายๆ กับที่อาจารย์สุทธิลักษณ์ ได้กล่าวไปแล้วว่า กระบวนการต่างๆ มีความสำคัญที่ทำให้เกิดงานวิจัยชุมชน ดังนั้นงานวิจัยชุมชนจึงเป็นการเน้นที่ตัวกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์หรือ Output และทั้งหมดนี้เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับงานวิจัยชุมชน

ส่วนที่ 2 “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน

แผนยุทธศาสตร์งานวิจัยชุมชน ที่ทีมได้ช่วยกันร่าง ซึ่งยังไม่มีคุณสมบัติ จึงอยากให้ทุกท่านช่วยกันต่อเติม แก้ไขปรับปรุง โดยมี 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง คือ การสร้างสรรค์งานวิจัยชุมชนให้เกิดขึ้น และเมื่อเกิดงานวิจัยชุมชนขึ้นแล้ว ยุทธศาสตร์ที่สอง เป็นการเน้นเรื่องของการจัดการความรู้จากผลงานเหล่านั้น เน้นเรื่องของการสื่อสารขยายผลจากผลงานวิจัยและเน้นเรื่องของการขับเคลื่อนสู่สาธารณะ และยุทธศาสตร์ที่สาม คือ ยุทธศาสตร์ที่ว่าด้วยกลไกการบริหารจัดการสนับสนุนการวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยมหิดล จากยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสรรค์งานวิจัยชุมชนเพื่อการพัฒนาสังคม

เป้าประสงค์ที่ 1

คณะ/สถาบันในมหาวิทยาลัยมหิดลดำเนินการวิจัยร่วมกับชุมชน บูรณาการความรู้และภูมิปัญญา ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีทั้งจากภายในและนอกชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งรวมทั้งการเสริมสร้างสุขภาวะ

เป้าประสงค์ที่ 2

มีการสร้างสรรค์งานวิจัยชุมชนร่วมกันระหว่างคณะ/สถาบัน ในลักษณะการบูรณาการความรู้ สร้างองค์ความรู้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนแบบรอบด้าน

เป้าประสงค์ที่ 3

คณะ/สถาบันในมหาวิทยาลัยมหิดลดำเนินการวิจัยชุมชนให้สะท้อนสู่ภารกิจและการดำเนินงานด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ทั้งการจัดการการศึกษา การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

กลยุทธ์

- 1.1 พัฒนาแนวนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การวิจัยชุมชนเพื่อเป็นกรอบพัฒนาการวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นการวิจัยหลากหลายของหน่วยงานในมหาวิทยาลัย
- 1.2 มีการสนับสนุนงานวิจัยชุมชนในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ/สถาบัน

1.3 เครือข่ายการวิจัยชุมชนโดยมหาวิทยาลัยกับชุมชน และหน่วยงานในมหาวิทยาลัยกับชุมชน ได้พัฒนาการวิจัยให้เชื่อมโยงกับการเรียนการสอน บริการทางวิชาการ และภารกิจต่างๆ ของมหาวิทยาลัยไปตามความพร้อม

ตัวชี้วัด

- 1.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย และมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานใช้เป็นแนวนโยบาย และแนวทางดำเนินการต่อไป
- 1.2 ร้อยละหรือจำนวนการแก้ปัญหาได้ หรือร้อยละของการวิจัยชุมชนที่สามารถดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการร่วมกัน
- 1.3 จำนวนพื้นที่/ชุมชนและเครือข่ายการวิจัยชุมชนที่สามารถเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้
- 1.4 จำนวนนักศึกษา บุคลากร ผู้นำชุมชน หน่วยงาน/องค์กร และเครือข่ายร่วมงานวิจัยชุมชน
- 1.5 จำนวนกิจกรรม สื่อ กรณีศึกษา และโครงการการเรียนการสอนที่สืบเนื่องโดยการนำเอาผลจากการวิจัยมาดำเนินการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการความรู้ สื่อสารขยายผล และขับเคลื่อนสู่สาธารณะ

เป้าประสงค์ที่ 1

มีการบูรณาการความรู้ การสะสมเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญ ผสมผสานไปกับการปฏิบัติ เป็นองค์ความรู้ด้านวิจัยชุมชน ที่ร่วมกันสร้างขึ้นบนฐานความเป็นจริง ภายใต้เงื่อนไขแวดล้อมของสังคมไทย

เป้าประสงค์ที่ 2

ชุมชนผู้ร่วมวิจัยใช้งานวิจัยในการขับเคลื่อนชุมชน เกิดการสื่อสารสาธารณะ ถ่ายทอดและขยายผล เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ และการนำความรู้ไปปรับใช้อย่างกว้างขวาง

กลยุทธ์

- 2.1 พัฒนาเครือข่ายเชิงวิชาการแนววิจัยชุมชนเพื่อการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม เกิดชุดโครงการวิจัยและเครือข่ายการวิจัยชุมชน สนับสนุนการวิจัยชุมชนที่นำไปสู่นโยบายสาธารณะ
- 2.2 พัฒนาเครือข่ายชุมชนผู้ปฏิบัติ CoPs (Community of Practice) ให้ได้ถอดบทเรียนและยกระดับการพัฒนาตนเองขึ้นเป็นกลุ่มเรียนรู้การปฏิบัติที่เข้มแข็งตามความพร้อม สามารถนำเอาการวิจัยชุมชนเข้าสู่การพัฒนางานและการวิจัยได้มากขึ้นเป็นลำดับ
- 2.3 พัฒนาแหล่งการเผยแพร่ และสื่อสารเรียนรู้ บริการทางวิชาการแก่สาธารณะทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ
- 2.4 เวทีนโยบายสาธารณะที่ร่วมกันจัดโดยมหาวิทยาลัย เครือข่ายชุมชน สื่อมวลชน นักวิชาการ และภาคประชาชน เพื่อนำเสนอประเด็นเชิงนโยบายต่อสาธารณะในระดับต่างๆ
- 2.5 พัฒนารูปแบบเวทีเคลื่อนไหวพลังชุมชนทางความรู้ ทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ/สถาบัน

2.6 พัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบสนับสนุนข้อมูลข่าวสารความรู้ที่สะดวก รวดเร็ว และกว้างขวางทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ตัวชี้วัด

- 2.1 จำนวนโครงการวิจัยชุมชนหรือชุดโครงการวิจัยชุมชนที่พัฒนาร่วมกันของเครือข่ายวิจัยชุมชน
- 2.2 จำนวนความหลากหลายและร้อยละของเครือข่ายวิทยาการกระบวนการเพื่อถอดบทเรียนเสริมศักยภาพกลุ่ม CoPs และขับเคลื่อนการปฏิบัติที่กระจายไปตามสาขาวิชาการและกระจายไปในเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยมหิดลตามพื้นที่ต่างๆ
- 2.3 จำนวนแผนงานกิจกรรม โครงการวิจัย การวิจัยจากงานประจำ (R2R) กิจกรรมการถอดบทเรียน เวทีเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยกลุ่ม/ชุมชนผู้ปฏิบัติสาขาต่างๆ
- 2.4 จำนวนสื่อเอกสาร หนังสือ ตำรา/จำนวนครั้งการเผยแพร่สื่อสารการเรียนรู้กับสาธารณะตามวิธีการและช่องทางต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ
- 2.5 จำนวนเรื่องและรายการของข้อมูลที่จัดเก็บในเว็บหรืออินเทอร์เน็ต ให้ผู้สนใจเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
- 2.6 มีช่องทางการสื่อสารที่ประชาคมคนมหิดลเข้าถึงได้อย่างไม่จำกัด เช่น IPTV เว็บไซต์ และเว็บบล็อกของหน่วยงานหรือบุคลากร เป็นต้น เป็นสื่อการเรียนรู้กิจกรรมและบทเรียนที่เกิดขึ้นในเครือข่ายวิจัยชุมชน
- 2.7 มีการพัฒนาวารสาร-สิ่งตีพิมพ์ เพื่อเผยแพร่งานวิชาการการวิจัยชุมชนที่มีคุณภาพ
- 2.8 มีสถานที่หรือศูนย์เป็นแหล่งจัดการเรียนรู้การวิจัยชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของแผ่นดินแก่กลุ่มเป้าหมายระดับประเทศและนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนากลไกการบริหารจัดการ และปัจจัยสนับสนุนการวิจัยชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 1

มหาวิทยาลัยมีการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ ที่มุ่งสนับสนุนให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการสร้างสรรค์งานวิจัยชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 2

มีการติดตามเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและพัฒนางานวิจัยชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 3

มีการพัฒนาองค์กรบริหารจัดการ ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในระดับต่างๆ เพื่อเรียนรู้จากการแก้ปัญหาและเกิดกลไกบริหารจัดการที่เป็นองค์กรเรียนรู้

กลยุทธ์

- 1.1 จัดตั้งหน่วยงานรองรับการบริหารจัดการงานวิจัยชุมชนที่เป็นรูปธรรม
- 1.2 จัดระบบการบริหารที่จะเกื้อหนุน และดึงดูดให้นักวิจัยทำงานวิจัยชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ และความซับซ้อนยุ่งยากทางการปฏิบัติ

- 1.3 พัฒนาเครือข่ายเชิงวิชาการ เพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนางานวิจัยชุมชน อย่างมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัด

- 3.1 มีหน่วยงานบริหารจัดการงานวิจัยชุมชน
- 3.2 มีเกณฑ์วัดคุณภาพงานวิจัย โดยพิจารณา Social Impact Factor
- 3.3 มีเครือข่ายความร่วมมือร่วมมือภายในมหาวิทยาลัย และเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอก บุคคล กลุ่ม สถาบัน และชุมชน เป็นกลไกการบริหาร

ดังนั้นขอให้ข้อมูลไว้แค่นี้ เพราะต้องการให้กลุ่มได้ใช้เวลากันอย่างเต็มที่ เพื่อช่วยกันทำให้แผนยุทธศาสตร์มีความสมบูรณ์มากขึ้น และมีอีกประเด็นที่อยากใหในกลุ่มพิจารณา คือ วิสัยทัศน์ของงานวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าแนวทางข้างหน้าของงานวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยควรเป็นอย่างไร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์

สำหรับแนวทางที่จะช่วยกันคิด ส่วนหนึ่งมาจากการร่วมกันคิดของทีมและผู้เข้าร่วมประชุมในวันนี้ อีกส่วนหนึ่งควรจะมีนักวิจัยชุมชนที่ริเริ่มทำในเชิงวิชาการ เพราะถ้าเป็นแนวทางที่ผ่านมา การวิจัยจะทำจากประสบการณ์ ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่ถูกนำมาเป็นงานวิจัยที่เป็นงานวิชาการได้ งานวิจัยที่ดีและมีประโยชน์จะสามารถช่วยลดระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ให้ชุมชนที่มีการปฏิบัติการทำวิจัยเกิดประสบการณ์ที่ดี โดยไม่ต้องรอให้เกิดวิกฤติปัญหาก่อน ซึ่งงานวิจัยที่ดีจะทำให้คนมีประสบการณ์ทางสังคมและตัดสินใจได้ดีขึ้น เราสามารถพบแนวทางการดำเนินการของนักวิจัยชุมชนเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นการพัฒนาประเด็นและสร้างโจทย์การวิจัย

ผลการระดมความคิดเห็นจัดทำ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญา ของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล

ในช่วงปลายของการระดมความคิดเห็นจัดทำ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนาฯ เป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10-13 ท่าน โดยมีวิทยากรประจำกลุ่ม กลุ่มละ 1 ท่าน ที่ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะการทำงานของกลุ่ม และตอบข้อสงสัยกรณีมีข้อซักถาม จุดมุ่งหมายของการทำงานกลุ่มคือ ระดมความคิด แลกเปลี่ยนบทเรียน เรียนรู้องค์ความรู้ วิเคราะห์ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล แล้วสะท้อนออกมาเป็นประเด็นความคิดเห็น

โดยแต่ละกลุ่มเลือกผู้ดำเนินการคุุระดมความคิด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เลือกผู้จัดบันทึก และเลือกผู้นำเสนอเพื่อนำเสนอผลการระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เข้าร่วมเวทีทั้งหมด ด้วยการนำเสนอโดย Flip Chart/PowerPoint/เล่าถ่ายทอดตามความถนัด ซึ่งมีผลการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อนำเสนอประเด็นความคิดเห็นจัดทำ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล ดังนี้

กลุ่ม 1

ประเด็นจากการระดมความคิดเห็นในกลุ่ม

1. โดยจากความเป็นจริงแล้วแต่ละส่วนงาน มีนักวิจัยที่ทำวิจัยของตนเองอยู่แล้ว แต่ไม่เคยทำความรู้จักหรือเชื่อมเครือข่ายกัน ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัยควรสร้างศูนย์กลางที่ให้นักวิจัยแต่ละส่วนงาน มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรและโอกาสร่วมกันได้
2. การสร้าง Student Leadership คือการสร้างความเป็นผู้นำให้กับนักศึกษา โดยการพานักศึกษาออกไปเรียนรู้กับชาวบ้าน จะทำให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นอกเห็นใจชาวบ้านมากขึ้น
3. การทำงานร่วมกับชาวบ้าน จะส่งผลต่อการร่วมมือกันทางการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา เช่น คณะเภสัชศาสตร์ ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องยา เรื่องสมุนไพร ควรที่จะไปช่วยคิดช่วยทำกับชาวบ้าน
4. Perception กับชุมชน ซึ่งบุคคลภายในมหิดลถือว่ามีสิ่งนี้กับชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้สามารถเข้าใจชาวบ้านและมองเห็นสภาพความเป็นจริงของชุมชนมากยิ่งขึ้น
5. การทำให้เกิดการวิจัยชุมชนที่แข็งแกร่งได้นั้น ควรมีการผลักดันและส่งเสริมจากผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัย
6. ควรคำนึงถึงการสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย
7. ให้มีการคิด Social Impact Factor ของงานวิจัยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม
8. การวิจัยชุมชนเป็นการข้ามศาสตร์ โดยสำหรับการทำงานวิจัยร่วมกับชุมชนจะมี 2 ลักษณะ คือ ชุมชนเข้าหานักวิจัย และนักวิจัยเข้าหาชุมชน ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีช่องทางในการเชื่อมโยง
9. มหาวิทยาลัยควรมีการนำเสนอจุดเด่นของแต่ละส่วนงาน ว่าส่วนงานใดมีความเชี่ยวชาญในเรื่องใดบ้าง ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยส่งเสริมสำหรับการทำงานวิจัยได้
10. มหาวิทยาลัยควรที่จะเชิดชูกิจกรรมเพื่อชุมชนให้เป็น CSR ขององค์กร

กลุ่ม 2

ประเด็นจากการระดมความคิดเห็นในกลุ่ม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1** การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ (Share Vision) ของแต่ละคนในมุมมองเกี่ยวกับการวิจัยชุมชนว่าในอนาคตจะมุ่งเป้าประสงค์ไปที่จุดใด
- ส่วนที่ 2** การดำเนินการตามหลักยุทธศาสตร์ คือการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยยึดยุทธศาสตร์แต่ละข้อมาช่วยเป็นหลักการในการคิด และเพิ่มเติมบางส่วนเข้าไปได้อย่างไร
- ส่วนที่ 3** ข้อเสนอแนะต่างๆ

ส่วนที่ 1 การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ (Share Vision)

ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนายุทธศาสตร์การวิจัยชุมชน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้นำทางการวิจัยชุมชนให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015) โดยเป็นส่วนของ Vision แต่รองศาสตราจารย์สมชาติ ได้กล่าวไว้ว่า “เรายังสามารถขยายความลงสู่ Definition ได้” ซึ่งในส่วนของการที่จะเป็นผู้นำด้านการวิจัยชุมชน ควรที่จะเข้าถึงชุมชน และทำงานได้กับชุมชนทุกระดับ ตั้งแต่ชุมชนขนาดเล็ก ชุมชนระดับประเทศ จนถึงชุมชนระดับนานาชาติ โดยในส่วนนี้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันสร้างแนวคิดที่ว่า การวิจัยชุมชนในส่วนของผู้ดำเนินการวิจัยชุมชนที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ ข้อเสนอเชิงนโยบาย และการนำไปใช้ จะทำให้เป็นแบบ Local Impact คือ เกิดผลกระทบเชิงบวกกับชุมชนระดับประเทศ แต่เป็น International Recognition คือสามารถเป็นที่ยอมรับ ถูกนำไปประยุกต์ใช้และนำเสนอในระดับนานาชาติได้ ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้นอาจจะอยู่ในรูปแบบของ Publication หรือในรูปแบบของสื่อต่างๆ เช่น รายงาน หนังสือ บทความ สื่อมีเดียต่างๆ เป็นต้น โดยการที่จะถูกยอมรับในระดับนานาชาติได้นั้น ผลงานจะต้องอยู่ในรูปแบบที่ชาวต่างชาติสามารถเข้าใจได้

ส่วนที่ 2 การดำเนินการตามหลักยุทธศาสตร์

การดำเนินหลักตามยุทธศาสตร์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. การส่งเสริมเพื่อช่วยให้เกิดงานวิจัยชุมชนในระดับส่วนงานต่างๆ ให้มากขึ้น
2. การเชื่อมโยงหรือการบูรณาการจากหลากหลายศาสตร์ให้ร่วมกันทำวิจัยชุมชน
3. การขยายผลการวิจัยไปสู่การบริการ การศึกษา หรือศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ได้ โดยจาก

โจทย์ของการวิจัยชุมชนในวันนี้สามารถแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ การดำเนินกระบวนการตามแนวทางของมหาวิทยาลัยมหิดล ดังที่ศาสตราจารย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ในเรื่องของการแก้จน และการดำเนินการตามหลักการที่เป็นความสนใจของนักวิจัยชุมชนซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละพื้นที่ สำหรับภายในกลุ่มได้ให้ความสำคัญของพื้นที่ในส่วนของจังหวัดนครปฐม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

1. การพัฒนาเครือข่าย โดยให้มหาวิทยาลัยมหิดลไปเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ สถาบันการศึกษาอื่นๆ และภาคประชาสังคม แม้ว่าบางกลุ่มของมหาวิทยาลัยมหิดล จะมีการเชื่อมโยงกับภายนอกบ้างแล้ว แต่การพัฒนาเครือข่ายนั้น ควรเป็นไปอย่างชัดเจนมากขึ้น

2. การตกผลึกเป็นกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อสื่อสารให้กับสังคม จากที่เคยใช้ เทคโนโลยีในเรื่องของเว็บบล็อก หรือเว็บเพจต่างๆ ก็ควรมีเรื่องของ Social Network ด้วย เช่น facebook เป็นต้น แต่ส่วนที่จะเป็นตัวช่วยในการเชื่อมโยงกับชุมชนได้ดี คือ วิชชุมชน ทั้งในส่วนระดับ จังหวัด ระดับของตำบล และระดับส่วนย่อย ทำอย่างไรที่จะเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้ไปสู่การวิจัยชุมชน แต่ผู้ที่จะให้ข้อมูลเรื่องการสื่อสารนั้น ควรเป็นบุคคลในชุมชน โดยกระบวนการเหล่านี้มี Best Practice เกิดขึ้น มากมาย ดังนั้นเราควรศึกษาและนำไปต่อยอด สำหรับการจัดการความรู้ นั้น นอกจากจะมีกระบวนการ ดำเนินงานโดยผ่านทางเทคโนโลยี ก็ควรทำในรูปแบบของสื่อตีพิมพ์ เพื่อกระจายความรู้ไปยังชุมชนได้ อีกช่องทางหนึ่ง

ปัจจัยสนับสนุน

การวิจัยชุมชนจะให้เป็นที่ยอมรับระดับนานาชาติได้นั้น ควรจะเพิ่มในส่วนของการผลักดัน กระบวนการผลิต เช่น บทความภาษาอังกฤษ บทความ สื่อมีเดีย เป็นต้น ดังนั้น ทักษะการผลิตผลงาน ในรูปแบบนี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องให้ความสำคัญ

กระบวนการผลิตในส่วนของ Social Impact Factor เช่น การผลิตเว็บบล็อก ควรมีกำหนด ตัวชี้วัดสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การขอตำแหน่งวิชาการหรือ Career Path ได้ โดย สิ่งเหล่านี้จะต้องผลักดันในเชิงนโยบาย นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมให้สร้างพื้นฐานความเข้าใจในการ วิจัยชุมชน จากที่มีในรูปแบบของการจัดเวทีฯ แล้ว ควรมีการสร้างคู่มือวิจัยชุมชน การสร้างนักวิจัย ท้องถิ่น ซึ่งจะต้องนำเรื่องของฐานข้อมูลมาร่วมด้วย และควรมีศูนย์ประสานงาน เพื่อการสื่อสารสร้างความ เข้าใจให้กับบุคคลภายในและภายนอก

ข้อสังเกตร่างแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล

1. ไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย
2. ตัวชี้วัด เน้นลักษณะเชิงโครงการ ยังไม่มีการวัดในลักษณะของผลสำเร็จ โดยปัจจุบันเป็นแบบ ตัวชี้วัดเชิงกระบวนการ ที่เป็น Output-Outcome ซึ่งควรเน้นเรื่องอัตราส่วน (ร้อยละ)
3. สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 1 เป้าหมายที่ 3 เกี่ยวกับการผลิตด้านการบริการ อาจจะนำไปรวมไว้ในเป้าหมายที่ 2 หรือ 3 ได้
4. ควรมีการเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ในเรื่องของการการยกประเด็น การสร้างการยอมรับ เกี่ยวกับการวิจัยชุมชน ให้ประชาคมเข้าใจและยอมรับมากขึ้นได้

กลุ่ม 3

วิธีคิด

1. ไม่คิดแทนชาวบ้าน
2. โครงสร้างงานวิจัยชุมชนเชื่อมโยงกับฝ่ายวิจัยของมหาวิทยาลัย
3. โครงสร้างงานวิจัยชุมชนเชื่อมโยงกับเกณฑ์ผลงานวิชาการ (Social Impact Factor)

เพิ่มเติมจากนิยาม/ความหมายของคำว่า วิจัยชุมชน

1. ควรเน้นเรื่องของการให้ชาวบ้านทำวิจัยด้วยตนเอง
2. นักวิจัยควรเข้าไปวิจัยชุมชนเพื่อทำความเข้าใจชุมชน ก่อนที่นักวิจัยจะตั้งโจทย์

ข้อเสนอแนะ

1. มีกองทัพผีเสื้อ คือ กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ฝึกขึ้นมาเป็น Facilitator มี Job description มีตัวชี้วัดว่าบุคคลเหล่านี้ทำงานได้ดี มีผลงาน
2. ให้เจอกันทุกเดือนเพื่อมี Face to Face Sharing และนำข้อสรุปความรู้ Do and Don't ใส่เข้าไปด้วย แล้วตีความด้วยทฤษฎีว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเกิดได้อย่างไร ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก
3. ระบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย มีการจัดองค์กร (Organization) สร้าง Management Skill โดย เป็นหน่วยงานที่เข้าไปหนุนการเป็น Facilitator พัฒนาทักษะหลายๆ อย่าง
4. ทำวิจัยชุมชนสาธิต ก่อนพัฒนา Facilitators
5. ทุกคนในสาธิตมีส่วนร่วมในการทำวิจัยชุมชน

ข้อสังเกตร่างแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล

ยุทธศาสตร์ที่ 1

- ควรเพิ่มเป้าประสงค์ : การตั้งทีมวิจัยชุมชนมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นศูนย์กลางส่งเสริมแก้ปัญหา

ยุทธศาสตร์ที่ 2

- ควรเพิ่มเป้าประสงค์ : ให้หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล รวบรวมความรู้ด้านวิจัยชุมชน
- ควรเพิ่มกลยุทธ์ : มีหน่วยงานรวบรวมองค์ความรู้ด้านวิจัยชุมชน และเพิ่มเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิจัยชุมชน
- ควรปรับปรุงตัวชี้วัด 2.7 : จากมีการพัฒนาวารสาร-สิ่งตีพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ การวิจัยชุมชนที่มีคุณภาพ ให้เพิ่มเรื่องของการมีช่องทางการสื่อสาร

ยุทธศาสตร์ที่ 3

- ควรเพิ่มกลยุทธ์ : นักวิจัยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากรอบกติกาผลงานวิจัยชุมชน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- มหาวิทยาลัยมหิดล ควรวางกรอบงบประมาณในการพัฒนางานวิจัยชุมชน โดยมีสัดส่วนร้อยละของการสนับสนุนเงินงบประมาณที่ชัดเจน

กลุ่ม 4

ประเด็นจากการระดมความคิดเห็นในกลุ่ม

ยุทธศาสตร์ที่ 1

1. จัดทำประชาคม/ประเด็นจากชุมชน (กลยุทธ์)
2. สร้างนักวิจัยชุมชน (กลยุทธ์)
3. เป้าหมายร่วมของชุมชน (ต่อเนื่อง)
 - ต่อเนื่อง 3 ระยะ (10 ปี)

ยุทธศาสตร์ที่ 2

1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์วิจัย/บูรณาการการวิจัยสู่ชุมชน
2. CoPs วิจัยชุมชน
 - คลังข้อมูลวิจัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3

1. มหาวิทยาลัยเป็นต้นแบบความร่วมมือวิชาการ-ชุมชน
 - ศูนย์กลางประสานงาน
 - ศูนย์รวมข้อมูลชุมชน
 - ศูนย์นโยบายขับเคลื่อนวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัย
2. ทูตสนับสนุนวิจัยชุมชน/การตลาด
 - กองทุน
 - งบประมาณมหาวิทยาลัย

สรุปพลเวทีจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพและปิดเวที

โดย อาจารย์สมเกียรติ วสุวิญญกุล
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ

เรียนท่านอาจารย์ ผมมีเรื่องที่จะกราบเรียนหลายเรื่อง เรื่องแรกที่สำคัญ คือ ได้เห็นพวกเราที่มีความสนใจในงานวิจัยชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนกัน เพื่อกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และอยากให้ทุกกลุ่มแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้นำวิจัยชุมชนภายใน 5 ปี โดยเราจะต้องมีการวางแผนเพื่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สำหรับเรื่องที่สอง คือ จากที่ท่าน ศาสตราจารย์ประเวศ วะสี ได้บรรยายไปในช่วงเช้า ทำให้เห็นภาพว่า ขณะนี้รัฐบาลกำลังให้การสนับสนุนการวิจัยชุมชน โดยเฉพาะเรื่องของชุมชนเข้มแข็ง แม้กระทั่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย-สกว. ก็กำลังขับเคลื่อนเรื่องวิจัยชุมชนอยู่ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีการทำวิจัยชุมชน 17 จังหวัด ดังนั้น การที่มหาวิทยาลัยจะขับเคลื่อนเรื่องนี้เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมมาก ซึ่งต่อจากนี้ผมอยากเห็นการขับเคลื่อนที่ดี ประการที่หนึ่งคือการขับเคลื่อนจากเรา ซึ่งสำคัญมากโดยเฉพาะการขับเคลื่อนของเครือข่าย ได้แก่ ชุมชนแนวปฏิบัติ หรือ CoPs ดังนั้น ระบบของการจัดการความรู้มีส่วนช่วยในการวิจัยชุมชนมาก ซึ่งเป็นยุทธวิธีในการขับเคลื่อนในการที่จะมองเห็นถึงการสร้างเครือข่ายวิจัยชุมชนตามแหล่งพื้นที่ เช่น พื้นที่พุทธมณฑล นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี นครสวรรค์ ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นพื้นที่ของมหาวิทยาลัยมหิดลที่พวกเราควรจะต้องลงไปทำงานวิจัยชุมชน และเครือข่ายจะไม่ได้มีเท่านั้น แต่เราจะต้องเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกด้วย โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัยด้วยกัน และสิ่งที่สำคัญคือผู้บริหารจะต้องมีส่วนช่วยในการผลักดันด้วย ขณะนี้มีนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับเรื่องวิจัยชุมชน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรรับนโยบายมา และมาถ่ายทอดให้กับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านวิจัยชุมชน ดังนั้นต่อจากนี้เราไม่ควรมองแค่งานที่เป็น Publication แต่ควรจะต้องลงลึกไปถึงการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถแก้ไขและพัฒนาชุมชนเองได้ ทั้งหมดที่ผมกล่าวไปเป็นสิ่งที่น่าจะทำให้เกิดขึ้น ท้ายที่สุดงานเลี้ยงย่อมมีการเลิกรา แต่การวิจัยชุมชน เนื่องจากการพัฒนา ย่อมไม่มีการเลิกรา ต่อจากนี้ผมเชื่อว่ารองศาสตราจารย์ดวงพร คำบุญวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์ และทีมงาน จะมองเห็นโอกาสในการขับเคลื่อน โดยใช้เครื่องมือของการจัดการความรู้เป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อน ส่วนเรื่องงบประมาณไม่ได้เป็นประเด็นที่น่าห่วง เราสามารถขับเคลื่อนไปได้แน่นอน ผมขอขอบพระคุณทุกท่าน โดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์ดวงพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ ผอ.นภามาศ และทีมพัฒนาคุณภาพ ซึ่งท่านเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดที่ช่วยขับเคลื่อน ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่เราจะขับเคลื่อนไปด้วยกัน ซึ่งวิจัยชุมชน เป็นฐานที่สำคัญในการไปสู่การเป็นปัญญาของแผ่นดิน ขอบพระคุณครับ

ภาคผนวก

- ❖ โครงการเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
- ❖ กำหนดการเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
- ❖ รายนามผู้เข้าร่วมเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
- ❖ แบบประเมินผลเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
- ❖ ภาพกิจกรรม

สรุปผลการประเมินเวทีจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพ

ผู้รับผิดชอบโครงการ	: กองพัฒนาคุณภาพ สำนักงานอธิการบดี
กลุ่มเป้าหมาย	: ผู้เข้าร่วมเวทีฯ จากคณะ/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์/วิทยาลัย
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	: แบบประเมินผลการจัด เวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
ช่วงเวลาในการสำรวจ	: วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553
กลุ่มตัวอย่าง	: จำนวน 73 คน
การประมวลผล	: ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows
การกำหนดคะแนน	: ใช้เกณฑ์แบบ Likert Scale แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ ระดับความคิดเห็น : ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา/นายจ้างต่อบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหิดล 4.50 - 5.00 ถือว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด 3.50 - 4.49 ถือว่า มีความพึงพอใจมาก 2.50 - 3.49 ถือว่า มีความพึงพอใจปานกลาง 1.50 - 2.49 ถือว่า มีความพึงพอใจน้อย 0.01 – 1.49 ถือว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด 0.00 ถือว่า ประเมินไม่ได้

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา การประเมินผลการจัดเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน” จากแบบประเมินผลที่ให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่มาเข้าร่วมเวทีจำนวน 129 ราย ได้รับกลับคืนและสามารถใช้ในผลการวิเคราะห์ได้จำนวน 73 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.59 โดยมีผลการวิเคราะห์ตามหัวข้อการประเมิน ดังนี้

ความพึงพอใจต่อการบรรยายของวิทยากรในภาพรวม

จากแบบประเมินผู้เข้ารับฟังการบรรยายการจัดเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน” เห็นว่า บุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากร ประเภทวิทยากรผู้บรรยาย ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.55 และสำหรับวิทยากรประเภทวิทยากรผู้ดำเนินรายการได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย/นำเสนอประสบการณ์/นำเสนอตัวอย่าง

จากแบบประเมิน พบว่า ผู้เข้ารับฟังการบรรยายการจัดเวทีฯ เห็นว่า ความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย/นำเสนอประสบการณ์/นำเสนอตัวอย่าง ในช่วงของ การเสนอข้อคิดเห็น “ทิศทางการงานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน” ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.49 รองลงมาคือ ช่วงการบรรยาย “คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชนกับความเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land)” ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 สำหรับส่วนที่เหลือ ได้แก่ ช่วงการสรุปบทเรียนบนเวที ช่วงการนำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน ช่วงการนำเสนอโครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภาคตะวันตก ช่วงการนำเสนอประสบการณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาอาหารและโภชนาการโดยเน้นการเผยแพร่สื่อสารและการพัฒนาพฤติกรรม ช่วงการนำเสนองานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ : ฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และช่วงการนำเสนอการสังเคราะห์และการจัดการความรู้โครงการวิจัยระยะยาว : โครงการกาญจนบุรี ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทั้ง 6 ช่วง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 4.26 4.21 4.14 4.07 และ 4.02 ตามลำดับ

ความเหมาะสมของกระบวนการ

จากแบบประเมิน พบว่า ผู้เข้ารับฟังการบรรยายการจัดเวทีฯ เห็นว่า ความเหมาะสมของกระบวนการ ในส่วนของ รูปแบบในการจัด ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.23 รองลงมาคือ ระยะเวลาในการจัดเวทีฯ ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 สำหรับส่วนที่เหลือ คือ กระบวนการ/รูปแบบสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม และจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการแบ่งกลุ่ม ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทั้ง 3 ส่วน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 4.04 และ 3.95 ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อการให้บริการ

จากแบบประเมิน พบว่า ผู้เข้ารับฟังการบรรยายการจัดเวที เห็นว่า ความพึงพอใจต่อการให้บริการ ในส่วนของสถานที่จัดฝึกอบรม ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.54 รองลงมาคือ การประสานงาน/เจ้าหน้าที่ประสานงาน ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 สำหรับส่วนที่เหลือ คือ เอกสารประกอบการจัดเวที อาหารว่าง/อาหารกลางวัน/เครื่องดื่ม และสื่อบันทึกวีดิทัศน์ ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 4.18 และ 3.85 ตามลำดับ

ตารางแสดง ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดเวที

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ส่วนที่ 1 : ความพึงพอใจต่อการบรรยายของวิทยากรในภาพรวม	4.48	มาก
● วิทยากรผู้บรรยาย (ศ.ประเวศ วะสี)	4.55	มากที่สุด
1. การบรรยายมีความชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์	4.66	มากที่สุด
2. การใช้สื่อ/เอกสารประกอบการบรรยาย	4.34	มาก
3. ความเหมาะสมของวิทยากรในภาพรวม	4.65	มากที่สุด
● วิทยากรผู้ดำเนินรายการ (อ.กนกวรรณ ธราวรรณ)	4.40	มาก
1. การทำหน้าที่ผู้ดำเนินรายการ	4.38	มาก
2. ความชัดเจนในการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมเวที	4.39	มาก
3. การสรุปและทบทวนให้เข้าใจยิ่งขึ้น	4.41	มาก
4. บุคลิกภาพ	4.44	มาก
ส่วนที่ 2 : ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย/นำเสนอ	4.26	มาก
ประสบการณ์/นำเสนอตัวอย่าง		
1. การบรรยาย “คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชนกับความ	4.46	มาก
เป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land)”		
2. การนำเสนอประสบการณ์ “การขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชนสู่การ	-	-
สร้างองค์ความรู้และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย”		
2.1 ประสบการณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาอาหารและ	4.14	มาก
โภชนาการโดยเน้นการเผยแพร่สื่อสารและการพัฒนา		
พฤติกรรม		
2.2 โครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความ	4.21	มาก
ยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภาคตะวันตก		
2.3 การสังเคราะห์และการจัดการความรู้โครงการวิจัยระยะ	4.02	มาก
ยาว : โครงการกาญจนบุรี		
2.4 งานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ :	4.07	มาก
ฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น		

ตารางแสดง ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดเวทีฯ (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
3. การเสนอข้อคิดเห็น “ทิศทางการวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”	4.49	มาก
4. การนำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน	4.26	มาก
5. การสรุปบทเรียนบนเวที	4.38	มาก
ส่วนที่ 3 : ความเหมาะสมของกระบวนการ	4.12	มาก
1. ระยะเวลาในการจัดเวทีฯ	4.21	มาก
2. รูปแบบในการจัด (การแบ่งกลุ่ม/การบรรยาย/การนำเสนอ)	4.23	มาก
3. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม	4.04	มาก
4. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการแบ่งกลุ่ม	3.95	มาก
5. กระบวนการ/รูปแบบสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีฯ	4.15	มาก
ส่วนที่ 4 : ความพึงพอใจต่อการให้บริการ	4.25	มาก
1. สถานที่จัดฝึกอบรม	4.54	มากที่สุด
2. โสตทัศนูปกรณ์	3.85	มาก
3. เอกสารประกอบการจัดเวทีฯ	4.24	มาก
4. อาหารว่าง/อาหารกลางวัน/เครื่องดื่ม	4.18	มาก
5. การประสานงาน/เจ้าหน้าที่ประสานงาน	4.44	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.27	มาก

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

จากผลการประเมินที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำมาเป็นข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการจัดเวทีฯ ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ดังนี้

- ด้านความพึงพอใจต่อการบรรยายของวิทยากรในภาพรวม
 - ท่านวิทยากรควรรักษาเวลามากกว่านี้ โดยเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับหัวข้อเสนา ควรตัดออก เพราะทำให้กินเวลากับช่วงการบรรยายช่วงถัดไป
- ด้านความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย/นำเสนอประสบการณ์/นำเสนอตัวอย่าง
 - เป็นโครงการที่ดี และอยากให้จัดอีก เพื่อให้ทุกคนในมหาวิทยาลัย เข้าใจนโยบายของมหาวิทยาลัย และให้มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญของงานวิจัยชุมชน
- ด้านความเหมาะสมของกระบวนการ
 - ใช้เวลาในเวทีกลุ่มย่อยน้อยเกินไป

4. ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการ

- ควรมี document การรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ในรูปแบบเอกสารหรือซีดี มีการแสดงข้อมูลแหล่งทุนของมหาวิทยาลัยและแหล่งทุนภายนอก เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น และควรมีเอกสารสรุปอย่างต่อเนื่อง
- กระเป๋าที่ใส่เอกสาร มีประโยชน์ สามารถเอาไปใช้งานต่อได้
- ห้องแบ่งกลุ่ม ควรแยกกัน เพื่อไม่ให้เสียงรบกวน
- ระยะเวลาในการระดมสมองน้อยมาก
- เครื่องเสียงขัดข้องต้องปรับปรุง

โครงการ เวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุม 4224 ชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

ชื่อโครงการ เวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

เหตุผลและความจำเป็น

สืบเนื่องจากมหาวิทยาลัยได้มีการจัดเวทีเสวนาเพื่อพัฒนาศาสตร์ชุมชนนักปฏิบัติด้านการวิจัยชุมชน “บทเรียนและการพัฒนาการวิจัยชุมชน” ทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีบุคลากรอยู่เป็นจำนวนมากที่มีการดำเนินการและสนใจงานวิจัยด้านชุมชน ประกอบกับมหาวิทยาลัยมหิดลมีนโยบายคุณภาพ ที่กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายหรือชุมชนนักปฏิบัติทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศและสร้างสรรค์นวัตกรรม การส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนงานพัฒนาระบบการบริหารงานประจำส่วนงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมทั้งการที่มหาวิทยาลัยมีปณิธานที่จะมุ่งไปสู่การเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land) ทำให้มหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญว่าการจะขับเคลื่อนการดำเนินการด้านนี้ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นได้นั้น การวิจัยชุมชนเป็นกลไกสำคัญหลักประการหนึ่งมหาวิทยาลัยจึงเห็นความจำเป็นของการสนับสนุนให้เกิดการรวมพลังในการทำงานของชุมชนนักปฏิบัติด้านการวิจัยชุมชน โดยจะจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นด้านการวิจัยชุมชนในประเด็นเรื่อง “แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการรวมพลังความคิดในลักษณะชุมชนนักปฏิบัติด้านการวิจัยชุมชน
2. เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นในการกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการวิจัยชุมชน
3. เพื่อเป็นเวทีให้บุคลากรผู้ทำงานวิจัยด้านชุมชนได้มีโอกาสร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้ทำงานด้านนี้และผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้บริหาร

แนวทางการดำเนินการ

การระดมความคิดเห็นและการอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น

ระยะเวลาและสถานที่

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553 ณ ห้องประชุม 4224 ชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒน์ดล คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

กลุ่มเป้าหมาย

บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทำงานวิจัยด้านชุมชน จำนวน 200 คน

งบประมาณ

เงินรายได้มหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2553 จำนวน 88,600 บาท.- (แปดหมื่นแปดพันหก ร้อย บาทถ้วน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีข้อเสนอแนะ กลไก และรูปแบบการขับเคลื่อนงานวิจัยด้านชุมชนในจุดเน้นของการบริการวิชาการแก่สังคมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
2. เกิดเครือข่ายผู้ที่ทำงานวิจัยด้านชุมชน เพื่อการขยายผลงานบริการวิชาการแก่สังคม โดยผ่านงานวิจัยชุมชน
3. ผู้บริหารได้รับทราบประเด็นปัญหา อุปสรรค และได้ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานวิจัยด้านชุมชน

- งานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ : ฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

โดย : ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

- โครงการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน เพื่อพัฒนาตำบลสุขภาวะ

โดย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน (ปัจจุบันสังกัดคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)

11.30-12.00 น. เสนอข้อคิดเห็น “ทิศทางการวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

โดย : อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

12.00-12.45 น. รับประทานอาหารกลางวัน

12.45-13.30 น. ชมนิทรรศการ

ผู้ดำเนินรายการช่วงบ่าย : อาจารย์ นพ.สมเกียรติ วสุวิญญกุล

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ

13.30-14.00 น. นำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน

โดย : 1. รองศาสตราจารย์ดวงพร คำภูวนิวัฒน์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

14.00-15.00 น. แบ่งกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจัดทำ “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน ฉบับมหาวิทยาลัยมหิดล

ดำเนินการกลุ่มย่อยโดย :

- รองศาสตราจารย์จักรกริช หิรัญเพชรรัตน์ คณะสาธารณสุขศาสตร์
- รองศาสตราจารย์ฉัตรเฉลิม อิศรางกูร ณ อยุธยา คณะเทคนิคการแพทย์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม กุลประดิษฐ์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
- นายเรณูวิชญ์ นิลโคตร สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน

15.00-15.15 น. อาหารว่าง

15.15-16.15 น. นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย (กลุ่มละ 10 นาที)

16.15-16.30 น. สรุปผลเวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพและปิดเวที

โดย : อาจารย์ นพ.สมเกียรติ วสุวิญญกุล

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนา

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
วิทยากรบรรยาย/วิทยากรดำเนินรายการ/วิทยากรดำเนินการกลุ่มย่อย		
1	ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี	กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหิดลประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ
2	อาจารย์กนกวรรณ ธรารวรรณ	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม กุลประดิษฐ์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
4	รองศาสตราจารย์จักร์กริช หิรัญเพชรรัตน์	คณะสาธารณสุขศาสตร์
5	รองศาสตราจารย์ฉัตรเฉลิม อิศรางกูร ณ อยุธยา	คณะเทคนิคการแพทย์
6	รองศาสตราจารย์ดวงพร คำหนูวัฒน์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
7	รองศาสตราจารย์เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกซ์	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
8	นายเรณูวิทย์ นิลโคตร	สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน
9	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
10	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
11	อาจารย์สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ	สถาบันโภชนาการ
12	ศาสตราจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
ผู้บริหารมหาวิทยาลัย		
13	ศ.คลินิก นายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร	อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
14	ศาสตราจารย์นภาร บานชื่น	รองอธิการบดี
15	ศาสตราจารย์ประสิทธิ์ วัฒนาภา	รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ
16	รองศาสตราจารย์ศันสนีย์ ไชยโรจน์	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ
17	รองศาสตราจารย์อนุชาติ พวงสำลี	รองอธิการบดีฝ่ายระบบกายภาพและสิ่งแวดล้อม
18	อาจารย์สมเกียรติ วสุวิมลกุล	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาคุณภาพ
19	อาจารย์วัชร จินตโกวิท	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิทยาเขตกาญจนบุรี
20	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิชาติ จักรไพบวงศ์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายระบบกายภาพและสิ่งแวดล้อม
ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา		
21	อาจารย์กฤตยา อภินิษฐ์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
22	รองศาสตราจารย์กัลยา กิจบุญชู	สถาบันโภชนาการ
23	นายกานต์ จันทวงษ์	สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน
24	นางกิงแก้ว อ่วมศรี	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
25	อาจารย์กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา (ต่อ)		
26	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิงจินต์ ผลประเสริฐ	คณะสาธารณสุขศาสตร์
27	รองศาสตราจารย์จรรยาพร สุภาพ	คณะสาธารณสุขศาสตร์
28	นางสาวจินตนา ศิริวรราชัย	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
29	นางจิรพันธ์ ข่านอง	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
30	อาจารย์ฉยารวี อนุภวัช-ศิริก	วิทยาลัยนานาชาติ
31	ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชชาติ รัตตสาร	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
32	นายชาติรี ลุนดำ	คณะเทคนิคการแพทย์
33	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดรณิวัลย์ วโรดมวิจิตร	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
34	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดลพัฒน์ ยศธร	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
35	อาจารย์ทัศนียา รัตนากาทัย	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้
36	นางสาวธนพร มานะสิริกุล	วิทยาลัยศาสนศึกษา
37	รองศาสตราจารย์นพมาศ สุนทรเจริญนนท์	คณะเภสัชศาสตร์
38	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพวรรณ เปียเชื้อ	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
39	นางสาวนภาพร ทรัพย์โสภะ	วิทยาลัยศาสนศึกษา
40	รองศาสตราจารย์เนาวรัตน์ พลายน้อย	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
41	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกายรัตน์ สุขุมลชาติ	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
42	นางสาวประภา คงปัญญา	สถาบันโภชนาการ
43	นางสาวประภาพร จงสมจิตต์	วิทยาลัยนานาชาติ
44	รองศาสตราจารย์ปัทมาภรณ์ กฤตยพงษ์	คณะวิทยาศาสตร์
45	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะ สมานคติวัฒน์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
46	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์ราม รามสูตร	คณะเวชศาสตร์เขตร้อน
47	อาจารย์พรพรรณ สมบูรณ์	วิทยาลัยราชสุดา
48	นางสาวพรพรรณธิดา เอี่ยมศิริปรีดา	วิทยาลัยศาสนศึกษา
49	อาจารย์พรณี ออเจริญ	คณะทันตแพทยศาสตร์
50	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรินทร์ นินทจันทร์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
51	นางพัศมัย เอกก้านตรง	สถาบันโภชนาการ
52	รองศาสตราจารย์พิพัฒน์ ลักษณะมีจรัสกุล	คณะสาธารณสุขศาสตร์
53	รองศาสตราจารย์พิมพ์วัลย์ บุญมงคล	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
54	อาจารย์เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์	ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี
55	อาจารย์ภาวิธ วิจารณ์	วิทยาเขตนครสวรรค์
56	ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑนา วงศ์ศิรินวัฒน์	คณะกายภาพบำบัด
57	รองศาสตราจารย์มานัส มงคลสุข	คณะเทคนิคการแพทย์
58	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยาวลักษณ์ เงินวิวัฒน์กุล	คณะทันตแพทยศาสตร์

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา (ต่อ)		
59	นางรัตนา เพ็ชรอุไร	กองบริหารงานวิจัย
60	ศาสตราจารย์รุจา ภูไพบูลย์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
61	ศาสตราจารย์วงศ์สถิตย์ จั่วสกุล	คณะเภสัชศาสตร์
62	นายวรเชษฐ ชัยวรพล	วิทยาลัยศาสนศึกษา
63	นางสาววรรณพันธุ์ อ่อนแย้ม	วิทยาลัยนานาชาติ
64	นางสาววัฒนาธิ อัมมวรรธ	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
65	รองศาสตราจารย์วันทนี พันธุ์ประสิทธิ์	คณะสาธารณสุขศาสตร์
66	อาจารย์วิลาภรณ์ สิทธิโชคสกุลชัย	วิทยาเขตนครสวรรค์
67	อาจารย์วีรวรรณ หัตถสิงห์	คณะเวชศาสตร์เขตร้อน
68	รองศาสตราจารย์ศรีสุรางค์ ตันติมาวานิช	คณะเทคนิคการแพทย์
69	อาจารย์ศิริจิต สุนันตะ	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
70	รองศาสตราจารย์ศรินทร์ท์ กิตติสุขสถิตย์	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
71	อาจารย์ศิวพร ปกป้อง	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
72	รองศาสตราจารย์ศุภวัลย์ พลายน้อย	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
73	นายสถาพร สารุการ	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
74	รองศาสตราจารย์สมชาติ ไตรรักษา	คณะสาธารณสุขศาสตร์
75	นายสมโชค คุณสนอง	สถาบันโภชนาการ
76	นางสาวสร้อยบุญ ทรายทอง	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
77	นางสุรัสวดี ดิษฐ์สกุล	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
78	นางสาวสินี โชติบริบูรณ์	สถาบันโภชนาการ
79	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา พงษ์สุภาพ	คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
80	นางสาวสุกัญญา เสรีนนท์ชัย	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
81	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจินดา จารุพัฒน์ มารุโอ	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
82	อาจารย์สุดสงวน งามสุริยโรจน์	คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
83	อาจารย์สุทิน กันยะมี	วิทยาเขตนครสวรรค์
84	นายสุธรรม อินทรเรืองศรี	สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล
85	นางสาวสุพัตรา ภู่อ้น	กองบริหารงานวิจัย
86	แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวานิชชกร	สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน
87	รองศาสตราจารย์สุริยพงศ์ วัฒนาศักดิ์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
88	รองศาสตราจารย์สุริย์พร พันพื้ง	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
89	อาจารย์โสพล ศิริไสย	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
90	รองศาสตราจารย์อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
91	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญา บัวสรวง	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา (ต่อ)		
92	รองศาสตราจารย์อรรณพ แก้วบุญชู	คณะสาธารณสุขศาสตร์
93	อาจารย์อักรินทร์ นิมมานนิตย์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
94	อาจารย์อภา ยังประดิษฐ์	คณะพยาบาลศาสตร์
95	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรพร จิตต์แจ้ง	สถาบันโภชนาการ
96	นางเอมอร พิทยายน	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
97	รองศาสตราจารย์นิชภา เรืองดารกานนท์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
98	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุปรีดา มั่นคง	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
99	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดุชนิ ทศนาจันธานี	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
100	นายอนันต์ ศรีสุภาพ	คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
101	นางสาวมาศโมฬี จิตวิริยธรรม	ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก
102	นายอดิศร จิมน้อย	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
103	นางสาวเยาวนิตต์ ดิถีเฝ้า	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
104	นางสาวสมบุรณ์ แผ้วสกุล	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
105	อาจารย์สวริย์ บุญยमानนท์	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
106	นางสาวมยุรี ถาวรพัฒน์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
107	นางสาวณัฐพัชร ทองคำ	สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน
108	รองศาสตราจารย์วีระพงศ์ ปรัชญาสิทธิกุล	คณะเทคนิคการแพทย์
109	รองศาสตราจารย์สุวลักษณ์ สารุมนัสพันธ์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
110	นางสาวเสวิกุล ชูสังข์	คณะเทคนิคการแพทย์
111	นายชาติรี ลุนดำ	คณะเทคนิคการแพทย์
112	นางสาวอภิญญาภัทร์ กุสิยารังสีฤทธิ์	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
113	นางสมปรารถนา นามขาน	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
114	นายเชาว์มนัส ประภักดี	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
115	นางสาวกทรา ทิพย์ภาระ	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
116	นางสาวอัจฉราภรณ์ ถาวรพัฒน์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
117	นางสาวสิริรัตน์ สีสมบัติ	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
118	นางสาวอารีรัตน์ เพชรสิงห์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
119	นางสาวศิริภา เล้าสุวรรณเวศน์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
120	นางสาวพัชรินทร์ เกตุจำนงค์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
121	นางสาวถนอมศรี เปลี้นสมัย	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
122	นายเจตน์ จุณณะปิยะ	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
123	นายวิทยา แหมบั่นทิต	ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา
124	นางสาวกนิษฐา เทพสุต	คณะสาธารณสุขศาสตร์

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
ฝ่ายประสานงาน		
125	นางนภามาศ นวพันธุ์พิพัฒน์	ผู้อำนวยการกองพัฒนาคุณภาพ
126	นางหฤทัย เทียมธรรม	กองพัฒนาคุณภาพ
127	นางสาวสมจิตรา สุขสว่าง	กองพัฒนาคุณภาพ
128	นางสาวกนกวลี ไทยน้อย	กองพัฒนาคุณภาพ
129	นางสาวกรรณ แก้วไพรัชเวสส์	กองพัฒนาคุณภาพ
130	นางสาววิมล อนุดิษฐ์	กองพัฒนาคุณภาพ
131	นางสาวสุภัทรีชา แพรทอง	กองพัฒนาคุณภาพ
132	นางสาวสุนิสา ภูติภินโยวัฒน์	กองพัฒนาคุณภาพ
133	นางสาวทศริญญา เปรมเล็ก	กองพัฒนาคุณภาพ
134	นายปิยะณัฐ พรหมสาร	กองพัฒนาคุณภาพ

**รายนามกลุ่มย่อยผู้เข้าร่วมเวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”**

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนา

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

กลุ่มที่ 1

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	รองศาสตราจารย์อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
2	นายวรเชษฐ ชัยวรพล	วิทยาลัยศาสนศึกษา
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์มัทนา วงศ์ศิริวรรัตน์	คณะกายภาพบำบัด
4	นางสาวสร้อยบุญ ทรายทอง	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
5	รองศาสตราจารย์นพมาศ สุนทรเจริญนนท์	คณะเภสัชศาสตร์
6	รองศาสตราจารย์วันทนี พันธุ์ประสิทธิ์	คณะสาธารณสุขศาสตร์
7	อาจารย์ฉายรี อนุชิตวิชัย-ศิริก	วิทยาลัยนานาชาติ
8	นางกิ่งแก้ว อ่วมศรี	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
9	รองศาสตราจารย์อรรณณ แก้วบุญชู	คณะสาธารณสุขศาสตร์
10	อาจารย์โสฬส ศิริไสย	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
11	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรพร จิตต์แจ้ง	สถาบันโภชนาการ
12	นางจิรนนท์ ข่านอง	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว

วิทยากรประจำกลุ่ม : รองศาสตราจารย์จักร์กริช หิรัญเพชรรัตน์

คณะสาธารณสุขศาสตร์

รายนามกลุ่มย่อยผู้เข้าร่วมเวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนา

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

กลุ่มที่ 2

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	รองศาสตราจารย์สมชาติ ไตรรักษา	คณะสาธารณสุขศาสตร์
2	อาจารย์พรณี ออเจริญ	คณะทันตแพทยศาสตร์
3	อาจารย์ภาวิช วิจารัตน์	วิทยาเขตนครสวรรค์
4	ภัทราภรณ์ ภูบาล	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
5	นายชาติรี ลุนดำ	คณะเทคนิคการแพทย์
6	รองศาสตราจารย์สุริยพงศ์ วัฒนาศักดิ์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
7	นางสาวชนพร มานะสิริกุล	วิทยาลัยศาสนศึกษา
8	อาจารย์กุลดี แก่นสันติสุขมงคล	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
9	นางสาวสินี โชติบริบูรณ์	สถาบันโภชนาการ
10	นางเอมอร พิทยายน	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
11	รองศาสตราจารย์พิพัฒน์ ลักษณะิจกุล	คณะสาธารณสุขศาสตร์
12	ศาสตราจารย์รุจา ภูไพบูลย์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
13	นางสาววันนารี อัมมวรรธ	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
14	อาจารย์อภาฯ ยังประดิษฐ์	คณะพยาบาลศาสตร์
15	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
16	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิโชติ จักรไพวงศ์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

วิทยากรประจำกลุ่ม : รองศาสตราจารย์ฉัตรเฉลิม อศรางกูร ณ อยุธยา

คณะเทคนิคการแพทย์

รายนามกลุ่มย่อยผู้เข้าร่วมเวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”
วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนา
 คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

กลุ่มที่ 3

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยาวลักษณ์ เงินวิวัฒน์กุล	คณะทันตแพทยศาสตร์
2	รองศาสตราจารย์กัลยา กิจบุญชู	สถาบันโภชนาการ
3	อาจารย์เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์	ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี
4	นางสาวประภาพร จงสมจิตต์	วิทยาลัยนานาชาติ
5	นางสาวนภาพร ทรัพย์โสภ	วิทยาลัยศาสนศึกษา
6	อาจารย์สุทิน กันยะมี	วิทยาเขตนครสวรรค์
7	อาจารย์ศิวพร ปกป้อง	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
8	อาจารย์ทัศนียา รัตนฤทัย	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้
9	นายสถาพร สารุการ	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
10	นายสุธรรม อินทรเรืองศรี	สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล
11	รองศาสตราจารย์จรรยาพร สุภาพ	คณะสาธารณสุขศาสตร์
12	นางสาวพัชรินทร์ เกตุจำนงค์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
13	อาจารย์วัชร จินตโกวิท	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิทยาเขตกาญจนบุรี

วิทยากรประจำกลุ่ม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม กุลประดิษฐ์
 คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

รายนามกลุ่มย่อยผู้เข้าร่วมเวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนา

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

กลุ่มที่ 4

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	ศาสตราจารย์วงศ์สถิตย์ จั่วสกุล	คณะเภสัชศาสตร์
2	นางสาวพรรณธิดา เอี่ยมศิริปรีดา	วิทยาลัยศาสนศึกษา
3	นางพัศมัย เอกก้านตรง	สถาบันโภชนาการ
4	นางสาวเสวิกุล ชูสังข์	คณะเทคนิคการแพทย์
5	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิงจินต์ ผลประเสริฐ	คณะสาธารณสุขศาสตร์
6	นางสาววรรณพันธุ์ อ่อนแย้ม	วิทยาลัยนานาชาติ
7	นางสุรัสวดี ดิษฐ์สกุล	หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
8	รองศาสตราจารย์พิมพ์วัลย์ บุญมงคล	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
9	นางสาวมาศโมฬี จิตวิริยธรรม	ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก
10	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดลพัฒน์ ยศธร	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
11	นางสาวประภา คงปัญญา	สถาบันโภชนาการ
12	อาจารย์วิลาภรณ์ สิทธิโชคสกุลชัย	วิทยาเขตนครสวรรค์
13	นางสาวณัฐพัชร์ ทองคำ	สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน

วิทยากระประจำกลุ่ม : นายเริงวิษณุ นิลโคตร

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน

แบบประเมินผล

เวทีจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

“แนวทางการพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”

วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2553

ณ ห้องประชุม 4224 ชั้น 2 อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒน์พล คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

✍️ โปรดแสดงความคิดเห็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
5 = ดีมาก/มากที่สุด 4 = ดี/มาก 3 = ปานกลาง 2 = ควรปรับปรุง/น้อย 1 = ไม่ดี/น้อยมาก

ส่วนที่ 1 : ความพึงพอใจต่อการบรรยายของวิทยากรในภาพรวม

วิทยากรผู้บรรยาย	ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี				
	5	4	3	2	1
1. การบรรยายมีความชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์					
2. การใช้สื่อ/เอกสารประกอบการบรรยาย					
3. ความเหมาะสมของวิทยากรในภาพรวม					

วิทยากรผู้ดำเนินรายการ	ช่วงเช้า					ช่วงบ่าย				
	อ.กนกวรรณ ธีรารัตน					อ.สมเกียรติ วสุวิมลกุล				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. การทำหน้าที่ของผู้ดำเนินรายการ										
2. ความชัดเจนในการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมเวทีฯ										
3. การสรุปและทบทวนให้เข้าใจยิ่งขึ้น										
4. บุคลิกภาพ										

ส่วนที่ 2 : ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย/นำเสนอประสบการณ์/นำเสนอตัวอย่าง

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. การบรรยาย “คุณค่า ความสำคัญของงานวิจัยชุมชนกับความเป็นปัญญาของแผ่นดิน (Wisdom of the Land)”					
2. การนำเสนอประสบการณ์ “การขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชนสู่การสร้างองค์ความรู้และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย”					
2.1 ประสบการณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาอาหารและโภชนาการโดยเน้นการเผยแพร่สื่อสารและการพัฒนาพฤติกรรม					
2.2 โครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภาคตะวันตก					

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2.3 การสังเคราะห์และการจัดการความรู้โครงการวิจัยระยะยาว : โครงการกาญจนบุรี					
2.4 งานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ : ฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น					
2.5 โครงการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน เพื่อพัฒนาตำบลสุขภาวะ					
3. การเสนอข้อคิดเห็น “ทิศทางการวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน”					
4. การนำเสนอตัวอย่าง “ร่าง” แผนพัฒนางานวิจัยชุมชนเพื่อปัญญาของแผ่นดิน					
5. การสรุปบทเรียนบนเวที					

ส่วนที่ 3 : ความเหมาะสมของกระบวนการ

กระบวนการในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ระยะเวลาในการจัดเวทีฯ					
2. รูปแบบในการจัด (การแบ่งกลุ่ม/การบรรยาย/การนำเสนอ)					
3. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม					
4. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการแบ่งกลุ่ม					
5. กระบวนการ/รูปแบบสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีฯ					

ส่วนที่ 4 : ความพึงพอใจต่อการให้บริการ

การบริการในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. สถานที่จัดฝึกอบรม					
2. โสตทัศนูปกรณ์					
3. เอกสารประกอบการจัดเวทีฯ					
4. อาหารว่าง/อาหารกลางวัน/เครื่องดื่ม					
5. การประสานงาน/เจ้าหน้าที่ประสานงาน					

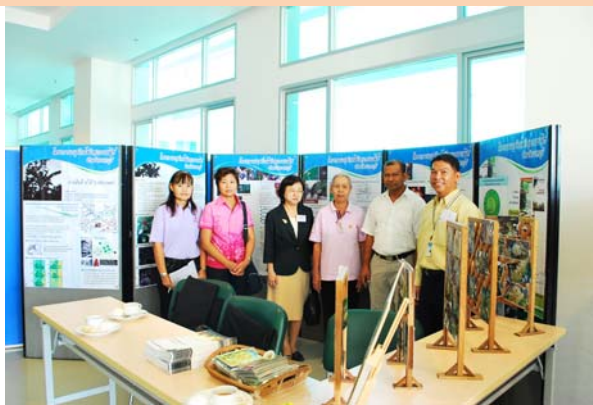
ส่วนที่ 5 : ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

.....

◀ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาตอบแบบประเมินผล ▶

โปรดส่งคืน กองพัฒนาคุณภาพ

ภาพกิจกรรม

ที่ปรึกษา : นางนภามาศ นวพันธุ์พิพัฒน์

ถอดเทป : นางสาวสุภัทรีษา แพรทอง
นางสาววิมล อนุติชัย

เรียบเรียง และจัดพิมพ์ : นางหฤทัย เทียงธรรม

ปก : นายปิยะณัฐ พรมสาร

กพค. 53-212-49 : กรกฎาคม 2553

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล

ชั้น 2 สำนักงานอธิการบดี

999 ถ.พุทธมนตลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมนตล จ.นครปฐม 73170

โทรศัพท์ 02-849-6062-3 โทรสาร 02-849-6061

e-mail : dircopqd@mahidol.ac.th

website: <http://www.qd.mahidol.ac.th>